

Francesco Giunta je nebrojeno puta i pismeno i usmeno potvrdio, da je zapalio »Balkane« u Trstu, a hvali se, da je i inače mnogo učinio »ognjem i mačem« za talijanstvo Julijske Krajine.

ISTRA

Francesco Giunta danas ogorčeno protestira protiv namjera Velike Britanije, da u školama i sudovima na Malti ukine talijanski jezik. On poručuje Britaniji, da ni topovi ni mornarica ni sve zlato svijeta neće moći zaustaviti volju talijanskog naroda na Malti.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»ISTRA« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28. II. — Broj čekovnog računa 36.789.

Pretplata: Za cijelu godinu 50 Din; za pol godine 25 Din; za inozemstvo dvostruko; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku.

Mussolini i nacionalni karakter Julijske Krajine

O Mussolinijevom Ratnom dnevniku je već bilo govora u našem listu. Iznijeli smo iz tog dnevnika i nekoja karakteristična mjesta, ali nije to bilo učinjeno iscrpljivo i nisu bila iznesena iz te knjige sva mjesta, koja nas interesuju. Naš saradnik »Vam« u ovom se članku opširnije osvrće na Mussolinijev Ratni dnevnik i iznosi točne prevode onih pasusa, koji su karakteristični i značajni.

U izdanju »Libreria del Littorio« Rim, izašla je u talijanskom originalu, a u izdanju »Amalthea« Verlag u njemačkom prevodu knjiga pod naslovom: »Il mio diario di guerra«, koju je napisao Benito Mussolini. Ne čemo da na ovom mjestu govorimo o spisateljskim vrlinama pisca te o kakvoći knjige same, nego hoćemo da skrenemo pažnju na neka interesantna mjesta, koja moraju zanimati svakog jugoslavenskog rodoljuba.

Dok se svi talijanski vlastodršci, a osobito oni, koji terorišu naš narod u goričkim, tršćanskim i istarskim krajevima pozivaju na tobožnju činjenicu, da su te zemlje od vjeka talijanske, pa da u tim zemljama žive samo čistokrvni Talijani, a da ima jedino mali broj tuđih elemenata, »od Austrije importiranih Slovena«, zanimljivo je čuti što Mussolini piše, moguće i nehotice, o Slovencima u tim zemljama.

U slijedećim retcima navadjam s toga ona mjesta iz gore spomenute knjige, koja nam mogu osvijetliti pitanje: da li su u ovim krajevima domaći Slovenci a tuđinci Talijani ili obratno.

Odmah u početku knjige priznaje Mussolini, da ima čak i u predratnoj Italiji Slovenaca. Na stranici 17 talijanskog izdanja stoji:

»15. septembra.

Odmor u Šenpetru ob Nadiži. Prva od sedmero općina, u kojima se govori slovenački jezik. Za mene nerazumljiv...«

Na strani 18 istog izdanja čitamo bilješku Mussolinijevu:

»Nakon napornog marša eto nas u Robiču, prvom austrijskom selu.

U Robiču odmor od nekoliko sati. — Padamo u jedinu gostionu.

Opazih jednog dječaka od nekih 7—8 godina, koji drži ručicu sisaljke i poslužuje nas vodom. Pitah ga:

— Kako se zoveš?

— Stanko.

— A dalje?

Dječak me ne razumije i ne odgovara. Pitam jednu djevojku, koja prolazi kroz dvorište.

— Zove se Urbančić.

Potpunoma slovensko ime.«

Tako kaže Mussolini. A malo kasnije na stranici 19 govori nam Mussolini opet:

»Natpis, koji sam našao dva kilometra pred Kobaridom na jednoj zadužbenoj kapelici uz samu cestu glasi: Nikdar noben še ni bil zapuščen. Ki v varstvo Marije je bil izroččen...«

Kod prepisivanja ovog natpisa, desilo se da je od Mussolinija na više mjesta netačno prepisan. Prepis, kako je objavljen tačno u uvodno spomenutom talijanskom izdanju, odnosno prepisan od Mussolinija, glasi:

Nikdar Noben se ni bil zapusčen

Kiv varstvo Marijs Bil izzogen.

Ali nije glavno ovo, da li je prepis Mussolinijev tačan ili ne, glavno je da Mussolini najprije konstatira, da u prvom selu preko predratne granice talijansko-austrijske nalazi u jedinju gostionu u selu slovenačku djecu, koja ne razumiju talijanski osim par riječi; glavno je nadalje, da Mussolini nalazi uz samu granicu uz ceste kapelice sa slo-

venskim natpisima. Takvih kapelica ima među našim narodom, a osobito među Slovencima mnogo. Početak ovih kapelica leži daleko u srednjem vijeku, kad su po Evropi harale svakojake kužne bolesti, kad su u naše krajeve dolazili Turci, jednom riječi, kad su naši krajevi bili izloženi ne samo bolestima, već i najrazličitijim ratovima, prolazu vojska itd. Takve su kapelice daleko jasan znak, koji je narod u tim krajevima domaćin.

Čitajući dalje Mussolinijev ratni dnevnik, nalazimo na svakoj stranici slovenska imena brda, rijeka i sela, — imena, koja se danas brišu sa zemljopisne karte, kao da ih nikad nije bilo. Medjutim je sadašnji vođa fašizma u svom ratnom dnevniku sam postavio dokument, koji svjedoči, koja su prava imena tamošnjih sela, brda i rijeka.

Jedno karakteristično mjesto nalazi se na stranici 68, gdje Mussolini govori (u to vrijeme nalazi se on na soškoj fronti):

»Ovdje nitko ne kaže: — Idem u svoje rodno mjesto.

Kaže se: — »Vraćam se u Italiju!...«

Tim riječima zabilježio je Mussolini tačno raspoloženje među talijanskim vojnicima na Soči. U njima je bio osjećaj, da se ne nalaze u svojoj zemlji, da se nalaze u jednom stranom svijetu, da se nalaze među strancima. Iz toga ra-

spoloženja izvire ono: »Vraćam se u Italiju!«, to jest među svoje ljude iz tuđinstva. Danas Talijani prikazuju krajeve oko Soče, tršćansku i istarsku zemlju kao nešto prvobitno talijansko. Danas i Mussolini naglašuje, da su ti krajevi talijanski, ali je to uzaludno naprezanje. Oni će krajevi za Talijane ostati uvijek tuđi, ostati će to krajevi, u kojima će se osjećati — ma da su sada kao gospodari — sigurno uvijek kao tuđinci.

Na stranici 10-oj talijanskog izdanja nalazimo:

»15. februara.

Caporetto. (Kobarid). Četvrti put prolazim kroz ovaj mali slovenski gradić, kojega su naši zauzeli čim su prešli granicu. Nema promjena. Gradić mi se čini uredniji, gotovo pomladjen — ali mirniji i ostavljeniji. Malo ima vojnika i malo kola. Veliki promet i prvih mjeseci rata ostao je isti, ali je sada otklonjen u okolinu gradića, gdje se nalazi vojnički grad sa širokim ulicama i prostornim trgovima.

Ni stanovništvo se nije promijenilo. Zavirio sam u nekoje dućane i još uvijek nalazim ona zagonetna lica, koja sam vidio prvi put. Ne! Ovi nas Slovenci još ne vole. Oni nas trpe silom prilika i sa slabo prikrivenim neprijateljstvom.

Nikako ne možemo poreći, da ima Mussolini dobre oči. On je tačno vidio, što misle autohtoni stanovnici one zemlje. Kad bi i danas prošao kroz te iste krajeve, vidio bi na licima ljudi po prilici isti izražaj nepovjerenja i neprijateljstva domaćina prema tuđincu, koji silom dolazi u kuću.

Jer domaćin ostaje uvijek domaćin. Niko neka ne misli, da on sam postaje domaćinom ako silom izgruza iz kuće pravog domaćina protiv svih prava.

Mussolinijev ratni dnevnik jedan je dokument više o slavenstvu krajeva, koji su »vojničkim vrlinama« dobiveni od Italije poslije rata, a ne za vrijeme rata, kao što to kušaju Talijani sada da pretstavljaju. Jer širom je svijeta poznato, da su došli u te krajeve sa bijelim barjacima.

I dobro bi bilo, da se taj dokument, koji je već preveden na njemački jezik, prevede barem u glavnim točkama, koje nas interesuju i na druge jezike, te da se na informaciju državnim stranama država.

VAM.

Prošlo je prvo četvrtgodište ove godine.

Molimo sve dužnike, da nam doznače bar jedan dio dužne pretplate, jer ćemo im inače od 1. maja obustaviti list.

UPRAVA »ISTRE«.

Vijesti iz Julijske Krajine

SITUACIJA RIJEKE.

Rijeka, aprila 1932. — Kako je poznato Rimu se već nekoliko dana vode pregovori između Italije i Jugoslavije radi izmjene tarifnih odredaba u trgovinskom ugovoru s Italijom od 1924. Tim povodom izišao je u riječkoj »Vedetta d'Italia« članak pod naslovom »Jugoslavenska tarifna politika i šteta, koju od nje trpi riječka luka«. U tom članku traži se, da se u rimskim pregovorima uzme u obzir teško stanje rijeke i da se revidiraju tarife podvoza na željeznicama u Jugoslaviji tako, da jedan dio prometa, koji ide za Sušak dobije Rijeka.

Pisac članka u »Vedetti« žali se na t. zv. jadransku tarifu, koja je donesena prije aneksije rijeke Italiji, pa je poslije aneksije naprosto protegnuta u potpunosti i na Rijeku, ali se njome favorizuje Trst na štetu rijeke, jer u toj tarifi nije očuvan princip »niža vozarina za manju udaljenost«, koja bi pogodovala Rijeci. No pisac neće da se u to upušta, pošto se radi o Trstu i prelazi preko toga onim »ženeroznim finansijskim patriotizmom, koji je naveo Rijeku na krajnju žrtvu, na žrtvu sebe same, jer Rijeka uvijek duboko osjeća i osjeća će fašističku disciplinu i nacionalnu solidarnost, daleko i od same pomisli na pogubnu konkurenciju sa drugim talijanskim krajevima«. Ne želeći konkurirati Trstu i drugim talijanskim gradovima, a želeći ipak, da njena trgovina oživi, Rijeka baca svoje poglede na drugu stranu, gleda zavidno na napredak Sušaka i priželjkuje da se digne na njegov račun. Smeta joj, što je tehnički dobro uređjena riječka luka pusta, dok se na onom parčetu luke Baroš guraju do nemogućnosti i brodovi i roba. Smeta joj, što Jugoslavija favorizuje promet svojih luka, a ne promet tuđe riječke luke. Smeta joj, što se po sarajevskom sporazumu od 19 XII 1930 g. sušačkom a ne riječkom lukom služi čak i tranzitna roba češkoslovačka, rumunjska i — mađarska(!), smeta joj, što je paritet sušačke i riječke luke utvrdjen u nettunskim konvencijama postao iluzoran odredbom o specijalnim tarifama za Sušak loco i Sušak pristanište, smeta joj, što se Jugoslavija ne služi čitavim jednim dijelom riječke luke velikodušno joj iznajmljene za ciglu jednu liru godišnje, itd.

Ne usudjujući se braniti svoje interese prema Trstu i Veneciji, Rijeka mudro pokušava da navede Sušak na svadju sa Splitom dokazujući nepravdu jednakosti tarife za Sušak i Split i ako je Split za čitavih 220 km udaljeniji, pa čak uvijeno ide za tim, da Sušacane navede na to, ne bi li pristali, da se protiv ovih tarifnih ano-

malija udruže s Rijekom na štetu Splita i ostalih jugoslovenskih luka, zaboravljajući, da i Jugoslaveni moraju imati neki osjećaj nacionalne discipline i solidarnosti u tim pitanjima, kad se radi o njihovim nacionalnim lukama, i da je njima draži Split od rijeke kao što su i Rijeci draži Trst i Venecija od Sušaka.

DVA VELIKA PROCESA U TRSTU

Trst, aprila 1932. — Dne 13. aprila bit će pred tršćanskim tribunalom proces protiv Franca Tavčara i Leopolda Pavlice, koji su optuženi, da su 5. januara 1931. ubili čuvara lova Filipa Germeka, starog 65 godina, iz Hruševice kod Stanjele. Braniti će ih adv. Robba.

Dne 15. aprila počeo je proces protiv Ferdinanda Košute iz Sv. Križa, koji je optužen, da je 12. marta 1931. tri puta pucao u milicionera Rudolfa Tence, kad se je ovaj iz Tržiča vraćao u Sv. Križ. U prvi mah mislio se je, da je Košuta bio vođen političkim motivima, pa je istraga u tom pravcu vodjena, a i u štampi se je taj slučaj pokušalo prikazati kao politički. Medjutim dokazalo se nije.

REZULTATI TALIJANSKE ŠKOLE U JULIJSKOJ KRAJINI.

Trst, aprila 1932. — Školski proveditor za škole u Julijskoj Krajini obišao je nedavno sve škole u Julijskoj Krajini. Njegov inspekcioni putovanje po Goričkoj trajalo je 2 mjeseca, a završeno je poslije toga u gradiškom okrugu. U Goričkoj je u školama, koja je Mondino posjećivao nailazio gotovo isključeno na slovensku djecu. Sad po svršenju inspekciji u fašističkoj se štampi piše o toj inspekciji i naglašuje se, da je škola uz granicu već sasvim fašistička, da ima jednu dušu, jednu vjeru i da je vodjena jednom mišlju. — U nekim selima Mondino je dijelio nagrade »drugorodnoj« djeci, za dobro znanje talijanskog jezika, a dijelio im je i legitimacije za organizaciju Balilla. Kad je došao u Vrhpolje kod Vipave Mondino je poslao učitelji Sciboni, udovici — zloglasnog Sottosantija, koji je tamo pao. — telegram, u kojem se sjeća na žrtvu Sottosantijevu.

AKTIVNOST POGRANIČNE MILICIJE

Trst, aprila 1932. — Pogranična milicija u Grabovu uhapsila je prošlih dana nekog Franca Honkuta Valentinovog. Jer se nije mogao legitimirati, a osim toga imao je sobom i nož. — Osim toga uhapsila je pogranična milicija i češkoslovačkog državljanina Franca Kragla, rođenog u Podmokli (Čehoslovačka)

POSLANIK SREBRNIČ Vratio se JE IZ KONFINACIJE.

Trst, marta 1932. Bivši slovenski komunistički poslanik Srebrnič završio je svoju konfinaciju i bio je nedavno pušten u Solkan kod Gorice.

TRI STOTINE I DESET TALIJANSKIH BRODOVA U RASPREMI.

Trst, aprila 1932. U jednom službenom saopćenju se javlja, da je dne 1. marta o. god. bilo u raspremi 310 brodova talijanske trgovačke mornarice sa ukupno 581.628 tona.

MILIJUN LIRA ZA ŠKOLE U ISTRI.

Pula, aprila 1932. — Fašistička vlada je odredila svotu od milijun lira za izgradnju 5 školskih zgrada u Istri. Talijanska štampa tom prilikom potertava potrebu talijanskih škola za što bržu asimilaciju naroda uz istočnu granicu države.

DOGODKI V ZGONIKU.

Trst, aprila 1932. — Kakor drugod po Primorskom se tudi v Zgoniku vsadili spominski drevo na ime Arnalda Mussolinija. Dobili so tudi v Zgoniku mlad mesecen, precej krepko drevec in ga vsadili s parado v nedeljo 21. februaria. Podaštat je v slavnostnem govoru izjavil, da bo pred tem drevesom ustreljen, kdor se ga dotakne. Drevec so varovali miličniki do ene ponoči, potem pa šli na oddih. Ob treh zjutraj so že našli mesecen posekan na trgu. Agenti v družbi fašistov so uvedli strogo preiskavo po vasi; bili po vseh hišah. Skoro ni hiše, da ne bi bil kdo od domačih aretiran. Pobrli so pa tudi po več ko enega moškega od hiše. Poznaše so večino aretirancev izpustili. Kakih 8 moških je ostalo zaprtih. Na dan sv. Jožefa pa je prišlo v vas kakih 60 orožnikov in so zaprli vse moške iz cele vasi ter odnesli tudi mnogo domačega orodja. Morda hočejo videti, s katerim orodjem je bil Arnaldov spominski mesecen razsekan. Ob tej priliki so prišli na Zgornji Kras »leteči oddelki« orožništva in policije, ki jih cenijo na 200 mož.

Trst, aprila 1932. — V tržaških zapirih pri »Jeznith« ima še vedno okrog štiri-deset mladeničev iz Zgonika, Saleža, Proseka in Kontovelja radi »Arnaldovega« drevesca, ki so ga izrili 21. februaria. Pretepajo jih in zlostavljajo toda naš rod ne klone, kajti z nami je Pravica.

KAKO SE ISPODRINE DOMAČE TRGOVCE.

Trst, aprila 1932. — »Cooperative Operarie« iz Trsta so odprle v Postoini podružnico. V zalogi imajo poleg kolonialnega tudi manufakturno blago. Trgovina je najmodernejša opremljena. Njen glavni namen je, da izpodrine domače trgovce

TRINAEST GODINA OD OSNIVANJA PRVOG FAŠIZMA.

Trst, mara 1932. Dne 23. mara o. g. fašizam je u čitavoj Italiji slavio 13 godina osnutka fašističke stranke. Mussolini je 23. mara 1919. godine u Milanu osnovano prvu fašističku organizaciju i od toga dana počinje fašistički pokret. Ubrzo su u svim gradovima Italije osnovane fašističke borbeno organizacije i oboružani fašisti počinju rastjeravati komunističke skupštine, i voditi ulične borbe, te već 28. oktobra 1922. godine Mussolini prisiljava ondašnju slabu Factinu vladu, da odstupi i tako fašizam preuzima vlast u Italiji. Svake godine fašisti slave ova dva za njih važna datuma. Ove godine proslavi 23. mara dali su veoma veliko značenje. Pripreme za ovu proslavu vršene su nekoliko tjedana. Sve fašističke organizacije u Italiji kao i organizacije ratnika i ratnih invalida održale su svečane sjednice.

U Rimu se u palači Littorio sastao kongres fašističke stranke. Na kongresu sudjeluju svi ministri, članovi velikog fašističkog vijeća i direktori fašističke stranke, pretstavnici fašističkih pokrajinskih organizacija i 94 pokrajinska tajnika fašističke stranke.

Svečana sjednica kongresa otvorena je čitanjem Mussolinijeve poslanice, kojom pozdravlja crne kočulje i ističe, da budu ponosni što danas poslije jedne neobično teške zime mogu pozdraviti 13. god. fašističkog pokreta. Danas ponovno naglašavam, kaže dalje Mussolini, da smo spremni boriti se i ukloniti sve zapreke na kakve one bile, da ojačamo moralnu i fizičku snagu fašizma.

Ostajemo vjerni našem starom programu, da podjemo u susret željama naroda, a to ćemo raditi kao i do sada na svoj način, jer ne ćemo da činimo nikakvih ustupaka starim preživjelim teorijama koje je fašizam oborio i pregazio. U tome ne može biti kompromisa.

To otvoreno i jasno ističemo, da svi fašisti i omladina koja ulazi u fašističke redove dobro upamte kako bi bili na čistu s time za koje se principe pod našim zastavama moraju još boriti. Poslije 13 godina velikih borbi i napaora koji su Italiju probrazili i stvorili naciju i državu u punom smislu, danas je pažnja svijeta, pa bila ona dobronamjerna ili neprijateljska obračena fašističkoj Italiji, a mi smo, završuje Mussolini, svjesni toga, da je u nama još živ i nepokoleban duh iz prvih dana fašističke borbe.

ARETACIJE V AJDOVŠČINI.

Gorica, aprila 1932. — V Ajdovščini so nedavno aretirali skupino komunistov, k so delali pri velepodjetniku Rizzattiju. Po najnovejših poročilih gre za delavstvo po večini italijanske narodnosti, ki je nastavljeno v ajdovških predelih in je obtoženo komunistične propagande. V zadnjem času so neznanzi razširili velike množine komunističnih letakov, ki so naperjeni proti fašističnem režimu.

Poleg imenovanih delavcev je bila nekaj dni pred veliko nočjo aretirana gđ. Marija Spacapan, trgovka s kolonijalnimi blagom v Lokavcu pri Ajdovščini. Ta aretacija se spravlja v zvezo z aretacijami v Ajdovščini. Pri Spacapanovi so orožniki izvršili strogo hišno preiskavo in so, kakor sami zatrjejo, odnesli nekaj listin, ki kaže dokazujejo, da je bila Spacapanova v zvezi z omenjenimi delavci.

DELOVANJE FAŠISTIČNEGA UČITELJA V RENČAH.

Gorica, aprila 1932. — V Renčah je politični tajnik učitelj Malicrea v gostilni »pri Pirčku« klofotal biljenske fante, ker so peli »Triglav moj dom«. Med fanti je bil Furlan Ugo Pinl, ki je tajnika namlatil in mu tako dokazal kako mu je fašizem pri srcu.

FAŠISTIČNI »USPEHI« V POSTOJNI.

Postojna, aprila 1932. — Pri nas bodo pa zidali »Casa del Fascio«. Spediterja Priorio in Agosta iz Prestranka sta v t. n. imen »žrtvovala« 40.000 lir. Podesta Alfredo Zanonl vabi mlade ljude v gostilno in jih v pijanem stanju navdušuje za Balillo in Avanguardio. Na športnem igrišču je dal nekaj mladenčev, ki so gledali tekmo, prijeti in odpeljati v »Casa Balilla«, kjer jim je grozil s karabinerji, če se ne vpišijo. Vendar se mu ni posrečilo niti s tako prepričevalnimi argumenti pridobiti nobenega. Kakor drugod, je milica tudi pri nas zelo priljubljena. Množe se slučajni, da pretepejo domačini kakoga milicijskega. Karabinerji in miličniki patrolirajo z avtomobili ter vlačijo za vsako malenkost polne automobile v zapore.

PRIBLIŽAVANJE SVEČENSTVU.

Trst, aprila 1932. — Generalni sekretariat fašističke stranke izdao je nedavno zapovjedništvo pogranične milicije naredjenje, neka se preporučiti svim podređenima da kušaju doći u što bolje odnošaje sa svećenstvom.

RADI KRIUMČARENJA.

Idrija, aprila 1932. — Radi kriumčarenja bili su ovdje aretirani Karl Lukančič, star 26 godina i Jakob Logar, star 25 godina. Oni su donijeli nešto malo duhana iz Jugoslavije.

JUGOSLAVENI U TALIJANSKOJ VOJSKI.

Trst, aprila 1932. — Nedavno je talijanski ministarstvo vojske izdao naredjenje, prema kojem ne može biti primljen u jednu specijalnu četu nijedan Jugosloven iz Julijske Krajine.

BALILLA NA GORIŠKEM.

Gorica, aprila 1932. — Trinajstletni učenec Cuk Boleslav je v Biljah stepel učitelja Kalabreza, ki ga je silil naj vstopi v Balillo. Komisar v Cepovanu lovi otroke po cesti in jih silil naj vstopijo v Balillo in Avanguardio. Vsekakor lepi dokazi kako je naša mladina navdušena za take prekorsne organizacije.

JEDNA VELIKA LISTA NOVIH PROMJENJENIH PREZIMENA

Trst, aprila 1932. U fašističkoj je štampi objavljena jedna nova i dosta obilna lista od tršćanske prefektore promjenjenih prezimena.

Medju ostalim prezimenima promijenjeno je prezime: Tomašić u Tomasi, Valentić u Valenti, Vatovac u Vatta, Fabijančić u Fabiani, Francelj u Franzelli, Fučić u Fucini, Gaberc u Gaberi, Galčić u Gallati, Germek u Germi, Geršak u Gersi, Gerlanc u Gerlani, Grahek u Gracchi, Jenčić u Genzi, Jurišević u Di Giorgio, Povh u Polvi, Šćuka u Lucci, Perić u Pieri, Pečarić u Pecchiari itd.

BOGOSLOVCI V GORICI OBLEČENI PO ITALIJANSKI MODI.

Gorica, mara 1932. — Na ukaz škofijskega upravitelja Sirottija so se morali vsi gojenci Malega semenišča, to je škofijske gimnazije v Gorici obleči v talar in se pokriti s tipičnim klobukom, kakor ga nosijo italijanski duhovniki.

»TROPPI NOMI STRANIERI«

Trst, aprila 1932. Fašisti nisu još ni pošto zadovoljni s rezultatima akcije za promjenu prezimena sa slavenske na talijansku formu, koja se provodi već nekoliko godina. Promjenjeno je već na hiljade i hiljade prezimena, ali još ih ima na hiljade i hiljade nepromijenjenih. Promjena nije naim zakoniti prisilna, nego se samo svim mogućim nezakonitim sredstvima kuša prisiliti građane da mijenjaju prezimena. Tako se, na primjer, od svih državnih, javnih i privatnih činovnika, namještenika i radnika »zeli« da mijenjaju prezimena itd. »Il Popolo di Trieste« od 31. mara donosi opširan članak pod gornjim naslovom. U tom članku na prvom se mjestu konstatuje, da naročito u Trstu ima još mnogo netalijanskih prezimena. To se vidi po spisku ljudi, koji umiru. U Trstu se registrira dnevno od 25 do 35 slučajeva smrti. U redakciji »Popola« čitaju dnevno taj spisak i čude se svaki dan ponovno, koliko je još uvijek u Trstu slavenskih prezimena. Po neki put od 20 mrtvih po 15 i više ih ima slavensko prezime.

U članku »Popolo« kuša da rastumači, kako je uza sve to Trst talijanski grad, kako su ona slavenska prezimena stvorena od slavenskih svećenika i slično, ali to ne bi smjelo da opravdava indolenciju ili nehaj tršćana da promijene svoja netalijanska prezimena. Do sada je u Trstu od Prefektore tražilo promjenu prezimena samo 6 ili 7.000 osoba.

»Il Popolo di Trieste« ne kaže zašto ne mijenjaju svoja prezimena tršćanski građani slavenske narodnosti i osjećaja, nego se osvrće samo na one građane, koji su poznatih talijanskih osjećaja, a ipak neće da mijenjaju svoja slavenska prezimena. Jedni se od tih ispričavaju, da im je prezimena poznato iz vremena borbe protiv Austrije i Slavena, drugi opet kažu, da je prošlo vrijeme i opasnost, da bi neko posumnjao u talijanstvo Trsta, treći pak ne će, da se promijenom prezimena odriču nekog svog dragog i slavnog predšasnika itd.

Na koncu svog članka »Popolo« pravi jednu nesretnu uporedbu s Alzacijom i kaže, da Alzacija nije bila nikada francuska, dok je naprotiv Julijska krajina oduvijek latinska, venecijanska, furlanska i talijanska, a samo je nešto doseljenih drugorodaca u njoj. U Alzaciji svi govore njemački i svi nose njemačko prezime i doista nije moguće tamo provesti promjenu prezimena, kod 1 milijuna i 700.000 Nijemaca. Ali Italija u Julijskoj Krajini ima na to pravo. A pogotovo u Trstu treba, da se promjena što savršenije i prije provede, jer je Trst talijanski grad. Tako mudruje »Popolo di Trieste«.

SVEČENICI, KOJI PROPOVIJEDAJU NA NAŠEM JEZIKU — LOSI PASTIRI

Trst, aprila. 1932. Tršćanski »Il Popolo di Trieste« od 31. mara u jednom se članku osvrće na slavenske propovijedi za vrijeme uskršnjih blagdana. U tom članku pisac se čudi, kako je moguće da se to događa još i ove godine 14 godina poslije rata. Jož bi se nekako razumjelo, da se to događa u selima na Krasu, u Gorickoj ili oko Postojna, ali, da se 1932. godine može u Trstu da se čuje iz crkve slovenska pjesma i propovijed — to je nepodnosivo. Pisac konstatuje, da se na primjer, u crkvi na Sv. Jakobu vrše propovijedi, blagoslovi i ostale funkcije u slovenskom jeziku onako, kako su se vršile prije rata. Na veliki petak ove godine, dok je crkva bila puna svijeta zbog božjeg groba, jedan je slovenski svećenik propovijedao na sav glas slovenski. Tako je bilo i u Rojanu i u Sv. Ivanu. U Sv. Ivanu, kaže »Popolo« sav je kler slovenski. U Sv. Jakobu je župnikom Slovenac. S time treba već jednom prestati — naglašuje »Popolo«. U gradu, gdje svi razumiju talijanski ne bi smjelo tako biti. Treba pozvati na red svećenike koji su još uvijek nadahnuti jugoslavenskim osjećajem, a ako neće slušati — treba ih odmah nadomjestiti svećenicima Talijanima iz stare Italije. Tuže se kod nas na pomanjkanje svećenika. Dovoljno je, da tršćanski biskup piše raznim biskupijama u Italiji i doktora ču u ove krajeve doći čitavi vlakovi najsvjetlijih svećenika, a što je najglavnije — oni će biti Talijani.

OTKRIVENA VELIKA KOMUNISTIČKA ORGANIZACIJA U ITALIJI.

Trst, aprila 1932. — Nedavno je redarstvo u Bologni otkrilo tajnu komunističku centralu, koja je imala svoje pouzdane i podržnice u pojedinim gradovima bologneske pokrajine kao i u Parmu. Na čelu komunističkog pokreta stajao je slikar Carlo Alpi. On se 1922. god. bio iselio sa svojom obitelji u Belgiju, ali se prije dvije godine vratio u Italiju i kao emisar komunističke internacionale stavio se u kontakt sa istaknutim antifašistima u Milanu, Bologni, Parmu, Modeni i Reggio Emiliji. Pri tome održavao je sastanke sa predstavnicima komunističke omladine, koju je organizirao a sa drugim antifašistima provodio propagandu protiv fašističkog režima. Radio je vrlo oprezno. Članovi njegovih komunističkih organizacija mogli su se slobodno kretati i provoditi potajnu propagandu, jer su nabavili krivotvorene iskaznice fašističke stranke i nosili fašističke znakove na prsima. Kad je redarstvo uhapsilo Carla Alpia, mnogim je njegovim drugovima uspjelo pobjeći u inozemstvo, jer su imali krivotvorene putnice i karte o identitetu. Osim Alpia uhapšeno je mnogo osoba na koje se sumnjalo, da su s njim stajale u vezi.

Tajna fašistička policija OVRA predala je optužene izvanrednom tribunalu za zaštitu države. Sada je državni odvjetnik kod ovog tribunala podigao optužnicu protiv 24-ice. Alpiu i drugovima sudit će u Rimu izvanredni tribunal dne 4. aprila.

TEŠKO BOLESTAN U TAMNICI.

Trst, mara 1932. — Doznaje se, da je Karel Rupel, iz Proseka, osuđen na 15 godina tamnice, u zatvoru teško bolestan.

NOVI PODEŠTATI U ISTRI.

Pula, aprila 1932. Zadnjih dana aprila provedena su u nekim istarskim općinama promijene podeštata. Tako je prefekt premjestio podeštata Pirenia Pirania iz Svetvinčeta u Zminj, Paola Quarantotta iz Lanišća u Izolu. Imenovan je podeštatom u Vodnjanu cay. Gennaro Padrone, a u Svetvinčetu Mariano Coniglio. To je u vezi s nedavnim nemirima u Istri. Prefekt drži, da podeštati nisu bili dovoljno energični, pa ih zato smijenjuje i postavlja nove.

PROTIV DOMAĆIH ORGANISTOV.

Trst, mara 1932. — V Koštaboni se fašisti brez župnikove vednosti spojili domačega organista in postavili svojega, da bi uvedel v cerkev italijansko petlje.

En mesec labinske republike

Pred nastopom fašizma so se v Italiji vršili hudi boji med obožanim delavstvom in državno silo, ki je bila podpirana od novih, Mussolinijevih »Fašjev di kombitimento«. V vseh delih Italije je delavstvo vedno bolj grozeče razširjalo svojo moč in akcijo in tovarne in celo celi mestni okrajji so bili v rokah obožane delavske množice. V tistih časih se je rodila tudi labinska republika, ki bi jo lahko primerjali, če bi se bila akcija prosrečila, z republiko S. Marino.

Labinsčina slovi zlasti zaradi mnogih rudnikov, med katerimi so glavni Krapan, Vines in Strmec. Iza Krapna vodi čez Stalije do pristanišča ob izlivu reke Raše ozkotirna železnica, ki je last rudniškega podjetja. Na Stalijah so rudniške separacije, kjer se čisti premog in velika premogovna skladišča.

Rudniki so bili pred vojno last Trbovelske premogokopne družbe, po vojni pa jih je kupila italijanska družba Arsa« (Raša). Izvzemši nekaj uradništva, so bili zaposleni samo domači delavci, zavedni Hrvatje in mnogo Slovencev.

Radi dobre in močne organizacije in ugodnega gospodarskega stanja, je bila Labinsčina po vojni pravcava tvrdnjava, ki se ji Italijani niso drznili niti približiti. Tedanje divjanje fašistov po Istri in v Trstu pa je razkačilo sicer mirne in hrabre rudarje ob Raži in sklenili so da priskočijo na pomoč svojim rojakom.

28. februarja 1921, je bila kot protest zoperfašistovsko divjanje napovedana splošna stavka. Z vseh strani so prihajali rudarji na Vines, središče rudarskega ozemlja, kjer se je vršilo protestno zborovanje. Po zborovanju je množica, ki je štela več tsoč mož, vkorakala v mesto Labin. Množica je, kajpa dala duška svojem ugorčenju. »Italijanski dom« je bil takoj opustošen, več karabinerjev in civilnih Italijanov pa je bilo teško ranjenih.

Takoj nato se izvolila revolucijska vlada, ki je štela šest članov in predsednika. Vlada je zahtevala izročitev oblasti in vsem rudniškem ozemlju. Vso noč so prebili v neprestanem posvetovanju. Iz previdnosti, da bi preprečili prodiranje italijanskih čet, ki bi utegnole prihiti na pomoč iz Pule, Pazina in Trsta, so dali razstreliti mostove čez Rašo. Na vseh glavnih dohodih in rudniško ozemlje so bile položene mine. Nevoznost je rastla od ure do ure, zakaj kocka je bila vržena in pomembno dejanje izvršeno. a nihče ni vedel, kaj prinese prihodnji dan.

Ze ob 23. uri ponoči, je bataljon vojske, ki je bil nastanjen v Labinu, zasedel rudniške objekte v Krapnu in Vinesu. Samo v Strmcu so uporniki odbili neko četo, ki je bila poslana nad nje. Rudarji so se ob pravem času utrdili in so ustavili volake zunaj revirja. Sporočili so jim tudi, da so tla, ki na njih stoje podminirana. Ako se

SIROTTIJEV REŽIM V GORICI.

Gorica, aprila 1932. — V bivšem slovenskem zavodu Alojzijevešču je vladni komisar Antonini odsvolil dr. Andreja Pavlico, profesora v gorickem bogoslovju, ki je nadomestaval kot duhovni vojvoda Filipa Terčelja. Kakor znano, je bil ta nedavno aretiran. Na to mesto je komisar postavil kapucina o. Stefano, ki je igral znano vlogo v zadevi konfinacije župnika Ivana Rejca in ki je znan kod talijanski nacionalist. Komisar je tudi odpravil slovensko pridigo in vpeljal italijansko. Nastavil je tudi vrtarja italijanske narodnosti. potem ko je bil Slovenec Skok aretiran. Vse izpembe v Alojzijevešču so se izvršile sporazumno s škofijskim administratorjem Sirottijem.

AUTOMOBILSKA SMOLA SIROTTIJA.

Gorica, aprila 1932. Upravitelj goriske nadškolijske mons. Sirotti je te dni s svojim avtomobilom vozil po mestu v družbi šoferja Ivana Budina. V ulici Mazzini je šofer vozil z vso brzino ter trčil v nasproti prihajajoči avtomobil, ki je last tvrdke »Gementi Isonzo«. Tega je vozil ing. Bellini. Avtomobil mons. Sirottija se je močno poškodoval. Večje nesreče ni bilo. Nesreča sta krivi obe stranki, ker sta avtomobila šla z vso naglico in nista šoferja dala potrebnih signalov. Pokojni nadškof Fr. Sedej ni imel lastnega avtomobila, pač pa si ga je msgr. Sirotti takoj nabavil, ko je bil imenovan za škofijskega upravitelja. Kakor se vidi, nima njegov avto sreče.

SIROTTIJEV PATRIOTIČEN GOVOR.

Gorica, mara 1932. — Na velikonočni ponedeljek so praznovali na vojaškem letalištu v Mirnu pri Gorici obletnico ustanovitve vojaškega letalstva v Italiji. Na letališču se je zbrala šolska mladina iz Mirna in revnejšim otrokom so razdelili nekaj daril. Pod milim nebom se je brala vojaška maša, kateri je pripotoval prefekt Tiengo, župan Bombig, general Bobio in tudi apostolski administrator Sirotti Mons. Sirotti, začasni upravitelj goriske nadškofije, je imel ognjevit patriotičen govor.

SAMO ITALIJANSKA PRIDIGA.

Trst, mara 1932 — Č. g. Knafelec, ki se je poitalijančil v koprskem semenišču, koje bilo pod vodstvom mons. Sirottija, upravlja tri hrvaške duhovnije v Istri, in sicer Pregaro, Gradino in Topolovac. Čeprav ni v teh farah niti enega Italijana, temveč so vsi verniki hrvaške narodnosti, pridiguje Knafelec samo v italijanskom jeziku.

takoj ne umaknejo, utegnejo zleteti v zrak. Ko so vojniki spoznali, da se rudarji ne šaljilo so se umakli.

Lahko razumemo, da je bilo spričo teh dogodkov vse vzmirjeno. Zjutraj je upornička vlada sklenila, da stavi oblastem ultimatum z zahtevo, da vojaštvo tekom dopolneva zapusti rudniško ozemlje. Hkrati so se izdala povelja, da naj se s silo prepreči vsak dohod novih čet čez Rašo.

Sklepi so bili takoj sporočeni vojaškemu in orožniškemu poveljstvu v Labinu. Po kratkih pogajanjih je prišlo do premirja. Oblasti so sprejele vse zahteve upornikov in vojaštvo je ob 10 uri dopolodne zapustilo rudniško ozemlje. Zmaga pa še vedno ni bila sigurna, ker so pričakovali tekom dneva vojaških ojačenj. Zato so vse dohode čez Rašo utrdili z minami. Ob 10 uri jim je sporečeno iz Barbana, da prihajajo iz Pule večji vojaški oddelki z oklopnimi avtomobili in strojnimi. S popolno hladnokrvnostjo so poslali rudarji nasproti dvesto s puškami in bombami obožanih mož. Okrog 11 ure so trčali na Raši z vojaštvom. Že zjutraj so bili razstrelili most čez Rašo, tako, da se je morala vojska na obrežju ustavit.

Poveljnik vojske se je sila začudil, ko je videl pred seboj pravo pravcavo fronto, bržčas je mislil, da je vse skupaj le šala ali brezpomemben dogodek. Sporočili so mu, da morajo s silo preprečiti vsak vhod na rudniško ozemlje, da imajo v oblasti vso upravo in da so podminirali celotno ozemlje. Presenečena ob taki odločnosti upornikov, sta izjavila poveljnik vojske in podprefekt iz Pazina, da se nista prišla vojskovat, temveč pogajat.

Uporniki so jima dovolili, da sta prekorčila mejo in se v spremstvu napotila v galvni stan uporne vlade.

Tekom dneva so prispeli iz Trsta tudi zastopniki rudnikov, nakar so se na Vinesu pričela pogajanja. Uporniki so dločno vztrajali pri svoji zahtevi, da se jim izroči rudniško ozemlje v popolno oblast. Po dolgem pogajanju so zastopniki oblasti in rudnikov sprejeli vse zahteve rudarskih zastopnikov. Po pogodbi, ki so jo podpisali zastopniki italijanskih oblasti in lastniki rudnikov na eni strani, zastopniki rudarjev pa na drugi strani, je vsa oblast na rudniškem ozemlju z rudniki in z vsem rudniškim inventarjem vred, kakor tordi z velimi zalaganji premoga na Stalijan prešla v popolno oblast upornikov.

Ko so dosegli vse, kar so zahtevali in še več, kakor so se nadejali, so se jeli duhovni zopet pomirjevati. Morali so misliti na delo. Drugega dne je rudarska vlada prevzela ves rudniški inventar, železnico in rudniške naprave.

Zopet se je začelo vračati normalno življenje. Tričetrtine delavstva se je vrnilo na delo, ena četrtina je ostala na straži. Bili so vsi vojniki, kakor nekoč v Črni

gori; zadostovao je pisk sirene in že so prihitali oboroženi na domenični kraj. Vzlic temu pa je položaj veleva previdnost in so radi varnosti pustili mine na vseh prehodih, ki so jih dali tudi močno zastražiti.

Italijanska oblast se ni prav nič vmešala v zadeve upornega ozemlja, le na to so pazili, da ne bi hodili oboroženi čez mejo njihovega ozemlja.

Zal da ta prostost ni trajala dolgo. Vse je mislilo, da bo svoboda večna in da bodo postali drugi S. Marino. Ali mladi delavski republiko so se že bližale zadnje ure. Najveća nevarnost je pretiła od konsolidacije splošnih razmer v Italiji, ki so postojala od ne do dne boljše. Neposreden udarec pa je zadala njihovi republiko znana krniška pobuna. Začetkom aprila 1921. je nastal v Krnici radi velikega terorja oster spopad med kmeti in fašisti. Fašisti so se zatekli na orožniško postajo, pobunjeni kmetje pa so jeli streljati iz pušk. Brž je bila mobilizirana cela puljska garnizija, ki se je ojačila še s fašisti. Urno so politeli z oklopnimi avtomobili na pomoć blokiranom fašistom v Krnici. Kmetje so podlegli veliki premoći. Već jih je bilo ubitih, veliko ranjenih, već sto pa ujetih.

Nekateri kmetje so se umaknuli pred vojsko in fašisti na labinjsko ozemlje. Italijani so spoznali, da je v rudniških revirjih pravo osrće protitalijanske propagande. To jih je napotilo k sklepu, da napadaju rudarje nepripravljene v trenutku, ko ne bodo pričakovali njihovega sunka.

Na začetku aprila so morali uporniki umaknuti mine, ki so jih bili postavili na razne prehode; pretiła je namreć nevarnost, da bodo same eksplodirale. Takrat pa ni niće pomislili, da bi jih utegnili Italijani napasti. Mislili so, da bodo Italijani ostali pri besedi in spoštovali njihovo samostojnost. Ali Italijani so se prav za prav bali, da bi jim izvršili grožnju in spustili v zrak vse rudniške naprave, ako bi jih napadli in jim pokazali svoje obličje.

Bilo je treba čekati toliko časa, da je prišel primeren trenutak, ko so jih res lahko presenetili.

Dne 7. aprila dopodne jih je presenetil koncentričan italijanski napad s kopnega in morja. Naši rudari so bili deloma zaposleni, deloma pa so počivali. Maloštevilne straže niso mogle zadržati huđe premoći, ki je bila oborožena z vsemi vrstami orožja. Niti v raškem zalivu, niti v Krapnu, ne na Vinesu in ne drugod se ni bilo moće upreti tolikšni premoći.

Samo pri Strmcu se je pojavil resnejši odpor; tam so rudari ustavili vojsko ter jo sprejeli z bombami in streli iz pušk.

Vojska pa se ni dolgo obotavljala. Izdano je bilo povelje za naskok. Vojski so napadli rudarje na nož. Bili so v veliki premoći. Po daljšem boju so premagali upornike in jih polovili. Na bojišću sta ostala dva mrtva in već ranjenih.

Ko je bilo labinjsko ozemlje zaseleno in »republika« zbrisana s sveta, so se pričela divja preganjanja. Voditelji upora, v kolikor se jilo ni posrećilo pobegniti, s bili aretirani in odvedeni v rovinjske zapore.

V dobi mnogih povolnih prevratov in homatiji ni nezanimiva ravnokar opisana revolucija, ki se je o nji še malo poročalo in je širšemu jugoslovenskemu občinstvu docela neznana. Vsekakor pa je bila ta epizoda znaćilen pojav u življenju našega istrskega ljudstva, ki se upira italijanskoj jarmu in se bje za svobodu. Zato je ne bo pozabila istrska zgodovina, kadar se bo pravićno opisovalo trpljenje istrskih Hrvatov, sinov veleka Jožeta, ki je nagajal Benećanom in ki danas stiska pesti, ućaljen v dno srca zbog krivice in nasilja Italijanov.

P. RIBARIĆ

ZAGREB, PETRINJSKA ULICA 83

Vlasnik dvaju dobro snabdjevenih dućana. Veliko skladište cijelokupne opreme za gg. oficire, žandarme, policiste, carinike, željeznicare te civiliste.

Izradba svih vrsti kapa i uniforma. Petrinjska ulica 44 trgovina špećarske robe i delikatesa uz znatno snižene cijene, roba na ogled bez obaveze.

Štofovi

svila

ćarape

rukavice

ćipke

i vrpce

Lebinec i drug

Radićeva ul. 1

Organizovana aktivnost

Pokret omladine u Zagrebu

Zbor omladine — Organizacija omladinki — Omladinsko zabavno veće.

Na Uskrsnji ponedjeljak, dne 27. o. m. održan je u Zagrebu u dvorani »Kola« sastanak nase omladine, koja boravi u Zagrebu. Sazivać toga zbora bila je Omladinska Sekcija društva »Istra«. Odaziv omladine bio je lijep. Sastanku je prisustvovalo cijelokupno članstvo Omladinske Sekcije i veliki broj ostale omladine, u svemu oko 200 omladinaca. A prisustvovali su u velikom broju i stariji, koji prate sa zanimanjem i simpatijama ovo gibanje naše omladine. Bili su tu gotovo svi odbornici »Istre«, tajnik Jugoslovenske Matice g. Fran Bat, i mnogi drugi. Pretsjedniki društva »Istra« g. Dr. Ražem je poručio, da mu je vrlo žao, što ne može prisustvovati tom zboru, jer je bolestan.

Zbor je otvorio pročelnik Omladinske Sekcije Ante Cerovac. Pozdravivši omladinu i ostale prisutne obrazložio je zašto je sazvan taj zbor. Među ostalim je rekao otprilike ovo: U ovo teško vrijeme i radi sve težih prilika u Juljskoj Krajini biva i omladina prisiljena, da u velikom broju ostavlja svoje domove i dolazi preko granice. Ova omladina, koja se je do jućer nalazila u borbi osjeća, da je i ovdje pozvana da radi, da u našem emigrantskom životu dodje do izražaja. Ona hoće da ovdje aktivno sudjeluje u rješavanju našeg pitanja. Ona se zato smatra najpozvanijom, jer najbolje shvaća i najbolje pozna današnje prilike u Juljskoj Krajini. Cijela naša emigracija imade jedan jedinstveni cilj, a taj jest: vratiti se na svoje. Ovaj zbor i ostali slični sastanci imadu svrhu, da pronadju puta i načina, kako ćemo taj cilj što lakše i što prije postići. Kao što je omladina imala veliku ulogu kod svih svjetskih događaja, tako treba, da i naša omladina uzme ućešća kod rješavanja našeg problema. Dosadašnji rad naše emigracije u Jugoslaviji ne može nasti zadovoljiti. Razlog je tome taj, što ona nije bila svijesna svoje zadaće. Ovaj zbor nije, dakle, ništa drugo nego dogovor, kako će omladina u buduće raditi. Stoga se traži od svakoga, neka kaže svoje mišljenje, da se tako može doći do jednog pravog puta.

Iza toga je pretsjedatelj dao rijeć Ladu Božiću, pretsjedniku omladinskog društva »Tabor« u Ljubljani, koji se je na poziv Omladinske Sekcije s veseljem odazvao i došao na taj zbor. Radi važnosti njegovog referata odlučili smo, da ga naknadno opširnije iznesemo u listu.

Poslije Božića uzeo je rijeć naš pješnik Drago Gervais. On izražava veliko zadovoljstvo, što se naša omladina okupila u tolikom broju i što vidi, da ona pravilno shvaća svoju zadaću. Želi joj mnogo uspjeha u radu.

G. Fran Baf tajnik Jugoslovenske Matice pozdravlja omladinu u ime Jugoslovenske Matice i zaželio joj također svaki uspjeh u radu.

Pretsjedatelj otvara zatim diskusiju i moli svakoga, neka iznese ono, što misli, da je potrebno da se govori na ovom zboru. Javio se je za rijeć omladinac Josip Peroša, koji govori o potrebi učestvovanja omladine u radu na socijalnom polju. Pretsjedatelj mu odgovara, da se je omladina i do sada pokazala na tom polju rada i naglašuje, da će to učiniti i u buduće.

Radi poodmaklog vremena predlaže se napokon da se diskusija prenese na sastanke Omladinske Sekcije, koji se održavaju svake sedmice, u društvenim prostorijama, gdje će se govoriti o programu i načinu rada. Prijedlog je prihvaćen, a pročelnik Sekcije poziva svu prisutnu omladinu, da dodje na prvi sastanak Sekcije, koji će se održati u subotu, dne 2. o. m. Zbor je zakljućen.

Istog dana na večer održano je u »Kolu« omladinsko zabavno veće. Velika dvorana »Kola« bila je dupkom puna omladine i prijatelja omladine. Ovo društveno zabavno veće koje je priredjeno u svrhu medjusobnog upoznavanja omladine razvilo se u pravu zabavu. Mandolinistićki zbor Omladinske sekcije se je opet iskazao. Svirao je vrlo dobro i neumorno. Ovim drugim svojim nastupom dokazao je, da u svom radu postizava zamjerne uspjehe. Moramo istaknuti, da su se kod ove male priredbe i članice Sekcije iskazale. Same su darovale raznovrsne kolaće i uredile lijepi buffet, kojeg su okitile zelenilom. Ovo zabavno veće je započelo u 6 a svršilo je u 11 sati na večer.

U subotu, dne 2 o. m. održan je u 7 i pol sati na večer redoviti članski sastanak Omladinske Sekcije u prostorijama Jadranske Straže. Na sastanku se razvila diskusija o održanom zboru omladine u »Kolu«. Odlučeno je da se diskusija o programu rada prenese na budući sastanak, koji će se održati druge subote 9. o. m. u društvenim prostorijama. Dotle će se odbor Sekcije pozabaviti tim pitanjima i doći na sastanak sa nećim konkrećnim. Na sastanku je pročitan cirkular, što ga je Savez

emigrantskih društava uputio svima organizacijama, kojim ih poziva na što veće podupiranje našeg glasila »Istra«. Tajnik Ante Rojnić poziva sve članove, da se na list pretplate, a ukoliko im to nije moguće neka nadju svaki barem nekoliko pretplatnika. Proćelnik izvješćuje članstvo, da su se članice Sekcije također organizirale i u okviru Sekcije stvorile žensku podsekciju, koja do sada broji neko 30 članica. Pohvalio je tu njihovu akciju i zaželio im mnogo uspjeha.

DAR OMLADINSKOJ SEKCIJI.

G. Fran Baf, tajnik Jugoslovenske Matice darovao je prigodom omladinskog zbora Omladinskoj Sekciji društva »Istra« Din 50., na ćemu mu se omladina iskreno zahvaljuje.

POZIV OMLADINI U ZAGREBU.

Omladinska Sekcija društva »Istra« poziva svu našu omladinu, da dodje u subotu, dne 9. o. m. u 7 i pol sati na večer na sastanak Sekcije, koji će se održati u društvenim prostorijama, Gajeva ulica 28, II. Na dnevnom redu je diskusija o programu rada. Članovi i članice Sekcije se pozivaju, da tom sa-

Iz društva »Istra« u Zagrebu

Tajništvo društva »Istra« u Zagrebu javlja svojim članovima, da su prispjele nove članske legitimacije, koje se mogu zamijeniti sa starima. Ujedno se upozoruje članstvo, da svoje naknadno promijenjene adrese javi što prije tajnišću.

»NAŠA NEZABORAVNA ISTRA«.

U zakladnoj štampariji Narodnih Novina nalazi se u tisku knjiga pod gornjim naslovom te će doskora izaći iz štampe. To je zbirka slika sabranih u Istri, Trstu, Gorici, na Rijeci i u Zadru. Knjiga obasiće nekih dvjesto stranica — od toga zapremaju slike 150 stranica, a ostalo je ispunjeno tekstovnim materijalom. Oprema knjige je otmjena. Svrha joj je da u slikama i u rijeći posluži kao informativan prikaz za upoznavanje Istre i ostalih naših krajeva. Čisti prihod bit će namijenjen u kulturno-socijalne svrhe uz kontrolu javnosti. Toliko na ravnanje rodoljubima, koji su predplatom unapred omogućili izdavanje ove knjige. Interesanti neka se izvole obratiti na društvo »Istra«, Zagreb, Gajeva ulica 29. II.

Naša emigracija

15 marca je predavao u »Zarji« v Kranju tov. Božić Lado o naši emigraciji u Jugoslaviji in njenem kulturnem, političnem in gospodarskem življenju. Predavanje je prvi poizkus podati zgodovino naše emigracije na kateri hoće predavatelj delati naprej in nam čimpreje podati skupno sliko našega življenja. Obrnil se bo do vseh naših organizacij radi podatkov kate-re mu bodo organizacije brez dvoma in brezizjeme rade dale.

Po kratkem uvodu v katerem je predavatelj zahteval, da vendar enkrat kritično pogledamo na svoje delo, spoznamo napake in jih skušamo odpraviti je konstatiral, da je težko podati jasno in toćno sliko našega dela, ki se pravzaprav še le danas razvija in o katemar bo lahko izpregovorila zgodovina. Do danas tudi nismo še imeli pokreta širokih mas, pać pa so do zadnjega časa živele posamezne organizacije krajevskega znaćaja, ki na splošno niso pomenile ničesar. Naše delo in življenje se danas zrcali predvsem v naših organizacijah, koliko pa je še naših ljudi izven njih, raztresenih po vseh kotih, o katerih ne vemo ničesar. Ako bi se naša emigracija že v prejšnjih letih zavedala sama sebe bi bilo naše vprašanje posebno v gospodarskem oziru že davno in boljše rešeno.

Našo emigracijo je po času razdelili v štiri dobe: v vojno emigracijo ali begunstvo, v emigracijo od zasedbe do aneksije, od aneksije do leta 1925—26 in od tedaj do danas. Po delu in duhu pa je razdelili emigracijo na tri dobe. Prva sega do leta 1928, ko se pojavi organizacija »Orjeme«, s katero pričena druga doba, ki znaći prelom s preteklostjo. Ta doba je bila nekak zgodnji prepored v katerem smo se začeli šele zavedati sami sebe. Zadnja doba pa doživljamo danas in sega približno leto dni nazaj. Ta doba je doba mladinskega pokreta, ki je v kulturnem kakor tudi socialnem oziru zelo živahna.

Po tej razdelbi je predavatelj pričel razložiti posamezne dobe in vsako znaćil s svojo znaćilnostjo. Pri vsaki dobi je podal vzroke emigracije, kam

Iz društva »Istra«, Novi Sad

Pošto se koncem marta navršilo prvo ćetvrtgodište, pozivaju se svi oni, koji za to vrijeme nisu podmirili svoju ćlanarinu, da to što prije bezuslovno ućine. Isto tako pozivaju se i oni, koji nisu još sredili ćlanarinu do kraja 1931. god., da to ućine, kako bi se društva ućedili troškovi, poziva i opomena.

Zakazani zbor, koji se iz nekih nepredvidjenih razloga nije mogao održati na dan 20. marta o. g., održati će se sredinom aprila, našto se upozoravaju ćlanovi. Taćan datum, vrijeme i mjesto, javiti će se svima naknadno.

Društvena pravila, koja su podnešena nadlećnim vlastima na odobrenje biti će, kako saznajemo, odobrena za koji dan.

Umolvavaju se bratska društva kao i pojedinci, da nam javte adresu emigranta g. Šimuna Zupan iz Pule, u koliko im je ista poznata, na ćemu im hvala već unapred. — Tajnik.

Iz kluba »Kras« u Splitu

Godina dana prošla je, što se je skupilo par ljudi iz gornjeg Primorja i Istre, Trsta i Gorice s namjerom, da se osnuje jedno društvo. To se nakon kratkog vremena ostvarilo i osnovalo društvo pod imenom Klub »Kras« Poćetkom marta ove godine održala se I. redovita godišnja skupština, na kojoj je prisustvovalo lijep broj ćlanova, te nakon izvješćaja pretsjednika, tajnika i blagajnika jednoglasno je bila izabrana slijedeća uprava: Pretsjedniki: Bartul Kršul; potpretsjedniki: Dr. Rajko Sestan; tajnik: Jerko Bonećaćić; blagajnik: Dr. Ivo Strk; kućedomaćina: Frane Solić; odbornici: Osman Vićević; Živko Ružić; Mate Sokojić. — Nadzorni odbor: Milan Kresović, Dr. Stojan Brajša, Kap. Marko Kurtini.

(Op. Ur. Veselimo se osnivanju ovog novog društva u Splitu. I ako društvo ne okuplja isključivo naše zemljake iz Julijske Krajine, ono će bez sumnje biti korisno za našu stvar.)

Glavna skupština društva Trst—Gorica—Reka u Skoplju

Prosjetno i potporno društvo »Trstgorica-Reka« održala je svoju I. glavnu skupštinu 27. marta. Izvješćaj ćemo donijeti naknadno.

Breda Šćek, »Zvezda Marija«. Pet mešanih zborov, posvećenih kraški Materij božji, nabožne vsebine, za izvenckrvenno rabo. Cena 15 Din. Pravkar izšlo. Ilustracije naslikal Tone Kralj. Izdala Katolićka knjigarna u Gorici 1932. Dobiva se pri Župne uradu v Radomljah.

Breda Šćek, »Zvezda Marija«. Pet mešanih zborov, posvećenih kraški Materij božji, nabožne vsebine, za izvenckrvenno rabo. Cena 15 Din. Pravkar izšlo. Ilustracije naslikal Tone Kralj. Izdala Katolićka knjigarna u Gorici 1932. Dobiva se pri Župne uradu v Radomljah.

se je izselila, kako živi in dela. Navedel je vzroke izseljevanja inteligence in delavstva in konćno prešel na kulturno in gospodarsko delovanje emigracije v Jugoslaviji. Prvi ki so se organizirali že leta 1919 so bili naši akademiki in srednješolci, ki so imeli svoja udruženja in posamezne organizacije tako v Jugoslaviji in zven nje. Imeli so tudi svoje Kongrese, izmed katerih je najvažnejši tretji, ki se je vršil v Ljubljani in na katerem je padla ideja osnovati kulturno in podporno nadstrankarsko emigrantsko organizacijo. Za temi organizacijami so se pojavile po letu 1920 tudi druge kakor Soća, Istra, Klub Primork, ki so imele kulturno podporno namen. Imeli smo v Ljubljani tudi sportno organizacijo, ki se je pa pozneje združila z akademskim sportnim klubom.

V letu 1928 se prijavi nova organizacija »Orjeme«, ki je razvila živahno aktivnost in ustanovljala po dećeli krajevne organizacije. Na njeno inicijativo smo dobili tudi prvi emigrantski list Primorski Glas, ki je v poćetku izhajal v Ljubljani, na to pa se preselil na Dunaj, kjer je ob letu prenehal. Organizacija je imela svoj Kongres novembra l. 1929 na katerem je prevzel vodstvo g. dr. Čok. Pod okriljem »Orjema« se je vršila tudi velika razstava emigrantskih umetnikov v Beogradu. V tem ćasu je organizacija prenehala obstojati vsled razpusta. Od tega ćasa dalje, dokler se ne osnujejo nove organizacije, vlada nekaka vrzel v naših vrstah. V Zagrebu pa poćne tedaj izhajati novo glasilo »Istra«, ki je danas glasilo vse naše emigracije. Ko je omenil vse organizacije in orisal njihovo delo se je tovariš dotaknil socialne plati emigracije in njenega naseljevanja. Omenil je vse kraje, kjer je v većem številu naseljen naš ćlovek, tako v Sloveniji, Hrvatski in Srbiji in naćin njihovega življenja in sredstva preživljenja.

Predavanje je bilo v vsakem oziru zanimivo le žal da naš prostor ne dopušća podati ga v većem obsegu. Predavanje bo dobrodošlo predvsem mlajši emigraciji, da bo vpoznala življenje in delo naše emigracije v preteklih letih — J.

Iz Jugoslovenske Matice u Zagrebu

GLAVNA SKUPSTINA JUGOSLOVENSKE MATICE U ZAGREBU

održaće se u nedjelju dne 17 aprila o. g. u 4 sata popodne u dvorani »Jadranske Straže« u Zagrebu, Gajeva ul. 28-I desno uz slijedeći dnevni red: 1. Pozdrav pretsjednika, 2. Izvještaj tajnika, 3. Izvještaj blagajnika, 4. Izvještaj delegata Podružnica Jugoslovenske Matice, 5. Izvještaj nadzornog odbora, 6. Biranje nove uprave, 7. Biranje nadzornog odbora, 8. Zaključak o budućem radu banovinskog odbora Jugoslovenske Matice, 9. Prijedlozi.

JUGOSLOVENSKOJ MATICI U ZAGREBU

darovali su u mjesecu martu o. g. za bijednu braću iz otete naše Istre:

Zenska sekcija Jugoslovenske Matice, Zagreb, 5000 Din, Podružnica Jugoslovenske Matice, Sl. Požega 2500 Din, gosp. prof. Vjek. Spinčić u spomen blagopokojnog prof. Ivana Mandića 1000 Din, po 100 Din: Dr. Fran Brnić i prof. Spinčić Vj. svoj mjesečni doprinos; nadalje po 100 Din gg. Ilija Milišić, Beograd, Šlosar Mate, Zagreb; Drž. građanski škola, Erdevik, sakupio učitelj g. Ante Modrušan, 89 Din; g. Rotar Antun, Zagreb 50 Din; gdja M. W. 40 Din; po 20 Din gg. Prinčić Franjo, Braus Antun, Zagreb, Fabijan Šime, Brod n. S.; g. Iskra Rudolf, 10 Din; gdja Terčić Marija 6 Din. Svima se najusrdnije zahvaljuje Odbor.

ZA PROSLAVU DESETGODIŠNJICE JUGOSLOVENSKE MATICE U ZAGREBU.

Jugoslovenska je Matica u Zagrebu razaslala prošle godine istaknutim rodoljubima, raznim školama, ustanovama i združenjima svoj »Jubilarni spomenarak«, na kojemu će upisati svoja imena i priložiti milodar, a po mogućnosti i od poznatih sakupiti priloge i upisati imena plemenitih i poštvenih darovatelja.

Mi ćemo u listu »ISTRA« zabilježiti sve vraćene »Jubilarne spomenarke« s imenima sakupljača i darovatelja, kojima svima banovinski odbor Jugoslovenske Matice u Zagrebu izrazuje javno najtopliju zahvalu, što su i ovim načinom iskazali djelotvornu svoju ljubav naprama napaćenom braći iz naših otetih krajeva.

Nadamo se, da će se odazvati i svi ostali apelu Jugoslovenske Matice, doprinesti i sakupiti nešto za napaćenu svoju braću. Danas iznašamo slijedeće, a u drugim ćemo brojevima »ISTRE« nastaviti.

Dobrotvori Jugoslovenske Matice i braće iz porobljenih krajeva:

Andrijašević, Rokovci: G. Užarević Jakša, učitelj, sabrao je 76 dinara. Darovali su po 10 dinara: Antun Ergotić; po 5 dinara: Apolonija Wagner, Franjo Večera, Hunjadi, Marko Jemrić, Anutn Suhajević, A. Fuss, Luka Igalac, Palić Grga; po 3 dinara: Jospina Katić, Franjo Felder, Lidija Adler; po 2 dinara: Marta Brkić, Luka Čolić, Antun Fišer, Eva Karabalić, Josip Mašić, Lang Simo, Stjepan Jaki; po 1 dinar: Kata Dekanić, Nikola Fuderer, Eva Bosnić. Apatovac, Drž osnovna škola, Gosp. Petar Košutić, učitelj, sabrao 60 dinara. Darovali su: Po 16 dinara: Košutić Petar; po 10 dinara: Ivan Kerker; po 3 dinara: Bradić Slavko; po 2 Din Zvonko Juriša Videk; po 1 dinar: Dragan Pavišić, Dragan Topolko, Milka Vrbanc, Valent Topolko, Dragan Pavleković, Slavko Medimorec, Zvonko Bradić, Dragica Topolko, Milka Pavleković, Ivka Jandroković, Ljubica Rilko, Stjepan Bradić, Franjo Rilko, Katica Hajduković, Slavica Jandroković, Ivka Vrbanc, Dragan Jandroković, Marko Jandroković, Milka Pavleković; po 0.50 para: Katica Pavleković, Ivo Videk Juriša, Milka Brezovec, Danica Videk Juriša, Katica Pavišić, Ivan Crnić, Nikola Vrbanc, Valent Peterlić, Slavko Brezovec, Dragan Medimorec, Slavica Bradić, Marica Pavišić, Dragica Vrbanc, Marica Topolko, Katica Kuntić, Milan Vručina, Milka Crnčić, Marica Čašparić, Ivica Čmrigović, Božo Drljača.

Bakovci, p. Murska Sobota. G. Dešković Milan, škol. upravitelj, sabrao 70.25 dinara. Darovali su: Učiteljstvo i učenici narodne škole.

Iz društva »Soče« v Celju

PRIMORSKA MLADINA V CELJU

Ni se dolgo tega, kar so se mladi celjski Primorci zbrali in se organizirali. Ustanovili su svojo »Mladinsko Sekciju« pod okriljem društva »Soče«. Izvolili su si svoj odbor in sedaj že pridno delajo.

Imeli so že 3 sestanke in 2 seji. Na prvem su govorili o programu primorske mladine, na drugem se je predavalo o življenju naših ljudi onstran meje (politično in gospodarsko življenje) na tretjem pa o »Delu in borbi naše mladine tam preko«.

Poleg svojih sestankov pa so priredili že tudi 2 predavanja za vse celjske dijake in dijakinje. O prvem predavanju je bilo poročilo v 11. številki. Drugo predavanje se je pa vršilo 17. marca popodne v celjskem Narodnem domu. Predaval je stariji gospod in sicer o temi »Kaj hoćemo?« Predavanja se je udeležilo celjsko dijaštvo, polnoštevilno tako da je bila predavalnica polno zasjedena.

To kratko poročilo naj bo zagotovilo, da primorska mladina v Celju ne

spl, kot nam to nekateri očitajo, ampak da pridno dela in z budnim očesom zasleduje vse dogodke pri nas in drugod.

PRIREDITEV »SOČE« V CELJU.

Društvo »Soča« v Celju je priredilo svoj zabavni večer v soboto 2. aprila t. l. ob 8. uri zv. v vseh gornjih prostorih Nar. doma s sledećim sporedom: Deklamacije in recitacije; Enodejanka: Stari vdovec-ženin (v izvedbi dramskoga društva v Celju); Petje (pevska društvo »Olika«); Saljivi nastopi in šaljiva pošta; Prosta zabava in ples ob godbi odličnoga celjskoga Jazz-banda. Čisti preostanek je bil namenjen za najbedneše, ki dnevno prihajajo k nam ter so brez kruha in brez strehe.

DELOVANJE DRUŠTVA »SOČE«, JESENICE.

Naše društvo se pač ne more pohvaliti s tako intenzivnim delom, kot le lahko druga bratska društva, kar pa ni toliko krivda odbora, temveć so temu krive bolj okoliščine v katerih se društvo nahaja. Predsednik v osebi gosp. mag. ph. Žabkar Joža je nadvse delaven in se mora društvo zahvaliti najveć njemu za vse dosedanje uspehe. Tudi odborniki se potrudijo, kolikor je v njih moći, kakor tudi već članov pridno sodeluje, toda svi su po većini delavci, s pomoćju katerih smo n. pr. lepo in poceni uredili zavetišće za brezposelne emigrante, ker so sami napravili vse postelje, police in drugo opremo. Primanjkuje nam pa inteligentijih ljudi, kateri bi hoteli sodelovati in kateri bi mogli uspešno pomagati pri kulturnem delovanju društva. Do sedaj smo imeli 8 predavanj, toda razen predavanja, katere je imal predsednik so za ostala predavanja poslala predavatelje bratska društva iz Ljubljane, kar je po precej situ in zvezano z većimi ali manjimi stroški. Toda s tem ni rećeno da morda na Jesenicah ni naših inteligentov. So in še precej ih je, kateri su tudj po većini vpisani kot člani. Naprosili smo jih za intenzivnejšo pomoć, ali vsaj, da bi priredili kako predavanje, toda dalje kot do obljube nismo prišli. Precej ovirojoće za naše društvo je pa tudj dejstvo, da članstvo sestoeće po većini iz približnih delavcev se vedno menjuje, pać ker mora za zaslućkom, katerega tu ne more naći.

Vendar smo pa imeli v zadnjih 14 dneš 2 prireditvi 12. marca smo proslavili 25 letnico smrti Simona Gregorčiča in sicer s predavanjem katerega je imal akademik Hrovatin. Ob koncu predavanja nam je pa deklamovala Gregorčičeva »V nepeljni noć« gospa Martelančeva. Na obletnico okroćnice jugoslovenskoga episkopata 19. marca smo se pa spominjali naših trećih bratov pri sv. maši, katere se je brala v ta namen ob 10 sati v farni cerkvi z lepim primernim nagovorom, po maši pa pri prireditvi, pri kateri se je prebrala okroćnica kluba jugoslovenskih primor. akademikov nakar je pesnik gosp. Albert Širok podal predavanje primerno dnevju. Tukajšuje delavsko pevsko društvo »Sava«, katero nam gre ob vsaki prilici radevolje na roko je pa zapelo nekoliko pesmi.

Obeh omenjenih prireditve se je udeležilo približno po 50 naših ljudi in članov. Od domaćinov, katerih splošno pri naših prireditvah prograšem, se pa ni udeležil nabeden.

Klub jugoslov. primorskih akademikov v Ljubljani

V navzoćnosti okoli 40 članov se je vršil v sredo 16. III. t. l. v prostorih »Preporoda« II. redni obćni zbor K. J. P. A. Predsednik tovariš Ferjančić je ob pol 9 h otvoril zborovanje in predlagal da se pošlje predsedniku Zveze emigrantskih društev, g. dr. Ivanu Čoku v Beograd sledećo brzojavko: »Akademsko omladina, vćlanjena v KJPA, Vam pošilja ob otvoritvi II. rednoga obćnoga zbora pozdrave z željo, da ostanete še nadalje svetovalec in podpiratelj naših vzvišenih ciljeve. Navzoći so enoglasno predlog sprejeli.

Po izvolitvi dveh zapisnikarjev in dveh overovateljev zapisnika se je še spomnil pokojnih dr. Slavika in knezoškofa goriškega dr. Sedeja, dalje novih žrtve izrednoga tribunala nakar je prešiel na svoje predsedniško poročilo. Klubovo zunanje razpoloženje je bilo dokaj razgibano. Široka javnost se je za njegovo delo zainteresirala, kar je pokazal posebno družabni večer 23. jan. t. l. Klub je v tesnih stikih z ostalimi emigrantskimi društvji, med drugim tudj s »Klubom korokških Slovencev«. Nato je še oćrtal delo ostalega odbora nakar je konćal svoje poročilo s pozivom na člane, da se v novi poslovni dobi v većjo vnmemo lotijo dela.

Iz tajniškega poročila tov. Hrovatina je razvidno, da je odbor reševal te-

koće društvene zadeve na 15 sejah. Članskih sestankov je bilo v zimski poslovni dobi 9. Nato je se poročal o ustanovitvi »Omladinskega sveta« in o konferenci zagrebskega Ist. Akad. kluba in KJPA, dne 24. januarja tega leta v Ljubljani. Nadalje je se naštel predavanja klubovih članov v drugih emigrantskih organizacijah kakor v »Taboru«, »Zori«, »Zarji«, »Soći« — Jesenice. Inhibit izkazuje v tej poslovni dobi 82, ekshibit pa 1432 dopisov. Klub šteje sedaj 77 članov.

Tov. Benulić je dal blagajniško poročilo. Dohodki v pretekli poslovni dobi znašajo 4723.75 Din, izdatki pa 2811.75 Din. Skupni promet znašao torej v tem času 7535.50 Din.

Nato je tovariš predsednik otvoril debato v katero so posegli g. dr. Furlan, tov. Zdenko Baćić, Sancin, Figar, Štrekelj, Ferjančić. Debatiralo se je v glavnom o programu na članskih sestankih, kakor o predavanjih itd.

Naslednja toćka dnevnega reda je bila poročilo revizorjev. Poroćal je tov. Valentinčić. Poroćilo je dalo povod dolgemu debatiranju. Konćno so navzeći soglasno sprejeli predlog tov. Valentinčića da se staremu odboru da absolutorij.

Ko so bili nekateri člani pravil izpopolnjeni in nekoliko spremenjeni so sledile volitve novega odbora. Predlagani sta bili dve listi. Izvoljena je bila lista, ki jo je predlagal odbor in sicer: predsednik tov. Hrovatin, ostali odborniki pa so tovariši: Lah, Valentinčić, Brusova, Legiša, Laharnar, Benulić, Bidovec, Ferjančić, revizorji: tovariši: Baćić Zdenko, Tonkli, Puc.

Pri slučajnostih se javijo k besedi z različnimi predlogi tovariši: Kodrić, g. dr. Silligoj, tov. Cadež. Predsednik obljubi, da bo odbor razpravljao o stavljenih predlogih, nakar je zaključil zborovanje.

V četrtak, 17. t. m. se je vršila v Akademskem kolegiju predajna seja, na kateri se je konstituiral novi odbor in sicer je predsednik Hrovatin Viktor, podpredsednik Benulić Rudolf, tajnik I. Lah Edvard; tajnica II. Brusova Lojzka; blagajnik Legiša Vendelin; arhivar: Ferjančić Slavoljub, odbornika: Valentinčić Vekoslav in Laharnar Tone.

Poleg tega se je na seji še razpravljalo o klubovom lokalu. Sestavil se je tudj program za prihodnji članski sastanek v sredo, dne 23. marca na katerem je poročal o pravnom položaju naše manjšine v Italiji, tov. Ferjančić. Govorilo pa se je še o naših predavanjih, o omladinskom svetu, o naših bodoćih prireditvah itd. B. R.

Predavanje v »Taboru«, Ljubljana

Že štirideset rednih članskih sestankov je imel »Tabor« v svojem še ne enoletnem obstoju. Pomen in vrednost teh sastankov se za našo mladino skoraj ne da oceniti, saj so edine prireditve, ki nudijo emigrantski mladini priliko spoznavanja s problemi domaće zemlje, lastnoga življenja v emigraciji in z dogodki širom sveta. Članski sestanki »Tabora« so tako po udelećbi, kakor tudj po kvaliteti predavanj na višku. Najbolji predavatelji v Ljubljani prihajajo med nas in tako dvigajo pomen in vrednost rednih sestankov, ki postajajo nekakor višja šola za emigrantsko omladinu v Ljubljani. Sestanki so dostopni vsled tega, ker se vršijo v društvenom lokalu vsem članom in prijatelj-ljem društva, ki bi sicer, ako bi se sestanki vršili v gostilnah, prav gotovo ne prihajali. »Tabor« vrši v vsakem oziru zelo važno in socialno nalogo s tem, da so njegove prireditve in sestanki namenjeni tudj slabše situiranim in brezposelnim.

Zadnji čas se je vršilo dvoje pomenbenih predavanj. 24. marca je predaval o našem kraškem pesniku Srećku Kosovelu pisatelj g. Ludvik M. Mrzel. Predavatelj je v markantnih potezah orisao povojno dobo in mlado generaciju. V temu je segel prav do dna in orisao napake in rane naše sedanjosti. Nato je prešiel na življenje Srećka Kosovela, na idejno podlago njegove osebnosti in njegovoga dela in podal proroško ostrovidnost velikega pesnika. Ob koncu je prećital še nekatere neobjavljene pesnikove ćlanke v katerih se zrceli njegovo socialno in politično naziranje. Iz teh idej naj bi sodobna mladina ćrpala svoj program in hodila po poti ki jo je začrtal kraški pesnik.

V četrtak 31. marca pa se je vršilo predavanje sodnika g. dr. Stojana Baćića o sodobni Nemćiji. Predavatelj je

pred kratkim potoval po Nemćiji in šćudiral tamkajšnje prilike. Orisao je v par besedah političen položaj Nemćije pred vojno, med vojno in po vojni, nje-nog gospodarsko in socialno strukturu. Posebno pozornost pa je posvetil hitler-janskemu pokretu, na katerega zre s strahom cel svet. Hitlerjanski šovinizam mora zganiti tudj nas, saj je nevarnost da se pojavi Hitler nekega dne na Stolu. Tudj iz italijanskim fašizmom se brati Hitler in kadar si podasta roke, tedaj bo nevarnost za nas silno velika. Podal je na to sliko političnoga življenja kateremu daja pečat velika brezposelnost in beda delavskih slojev.

PREDAVANJE V »TABORU«

V četrtak 7. aprila predava o korokških Slovenecih predsednik Kluba Korokških Slovencev v Ljubljani g. dr. O. Fel-lacher.

Živo delovanje omladinskega društva »Nanos« v Ljubljani

Delamo, bi bila prva beseda, ki bi jo lahko napisali. Delamo z onim navdušenjem in vnmemo, ki ni lastna vsaki organizaciji. Oni, ki ima le nekoliko vpgleda v društveno življenje, opazi takoj aktivnost, ki spričuje vitalno moć mladoga društva. Z eno besedo: »Nanos« je rodila potreba. Društvo je prićelo že globlje posegati v tok dnevnoga življenja, tudj ono boće doprineti svoj obol k splošnem kulturnemu in gospodarskomu podvigu. Razni odseki se organiziraju: socijalni, prosvetni, pevski, tamburaški, dramski, šabovski itd.

»Nanos« je priredil tudj že prvo javno akademiju. Uspeh akademije je v svakem oziru izćeden. Moriborćani su strmeli kako je bilo moguće v tako kratkem času organizirati tako prireditve. A kjer je zavest svete naloge in smotrenosti dela, tam je vse moguće. In to je »Nanos« dokazao.

Izredno pester program je prićao o dobrem okusu prirediteljev. Spušćati se podrobnije v posamezne toćke sporeda bi bilo zaenkrad preobširno. Naj omemimo samo najizbraneje in najuspešnije. Eno najlepših toćki programa je bila brezdvorna deklamacija gđe. Kraljeve. Znano Gregorćičevo odo »Soći« je podala na način, ki je lasten samo rojeni umetnici. Nam, ki smo prelili svojoj mladost ob sinjih valovih Soće, nam, ki smo uživali raskože njene lepote, se je nehote nebah zganilo v srcu, v onem tihem, skritem kotićku, kjer branimo najsveteješe. Samo Cankar je še nekie opisao slično spomin na svojo mater.

Teško nam je bilo ob pesnikovih besedah »Ogromna solza se mi zdiš...

Gđe. Udovićeva in g. Sancin sta nam zapela duet iz »Prođane neveste«. Duet sam je že umetnina. Skoraj vsa Smetanova duša se nam v njem otkriva. Ona kristalno-ćista, melodijozna glasba, polna vedrine, šegavosti, lepote.

Oba umetnika sta odepala duet z velikim zmisлом in doživljenjem. Na klavirju ju je spremljao g. Rasberger.

Toda nismo poslušali samo stareje in že priznane umetnike. Predstavili su se tudj mlajši. Nić treme, nić nesigurnosti. V duhoviti enodejanki »Ljubosumnje« so nam to dokazali. Seveda ima režiser g. Rasberger tu veliko zaslug. A nić manj igralci. Živjeti su se znali v svoje uloge. Da pa so tudj gledalci prišli na svoj račun, pa je dokaz buren aplavz na koncu igre.

Sodelovalo je tudj pevsko društvo »Jadrans«. Dokazao je, da goji pevsko umetnost z vso resnobno. Nekateri pesmi su bile izredno dobro našćudirane, ćesar pri mnogih zborih ne moremo baš trditi. Seveda je to zaslug predvsem g. pevovodje Lahaki je z izborom in izdelavo pesmi dokazao globoko umevanje petja. Po akademiji se je razvila prosta zabava. Hitro su potekale prijatne igre. A rastali smo se polni upanja in vere v bodoćnost. Danilavskij.

Iz društva »Orjem« v Koćevju ZBOROVANJE KOĆEVSKOG »ORIEMA«.

Delovni program »Orjema« obsega med drugim redne mesećne sastanke. Zadnji se je vršil v Koćevju v hotelu Ferles, dne 12. marca 1932. ob dovoljni udelećbi ćlanstva.

Razveselivo je dejstvo, da se naših zadnjih zborovanj stalno udelećuju ćlani, ki prihajajo na sastanke peš po 12 km daleć. Ne strašijo jih ne vremenske ne terenske neprilike. Zavedajuć se potrebe skupnosti v naših tećnjah in oprasanjih, se udelećujujuju v društvu po svojih skromnih moćeh. Naj bi bilo to memento vsem onim mladećem, ki opušćaju naš pokret in pozabijaju na naloge, ki nas ćakaju.

Da se seznanji ćlanstvo, ki je po većini delavstvo s vprašanji, ki ga zadevaju, je imel Tov. Marinić Lojze skrbno postavljeno predavanje »O socijalnom zavarovanju«.

V aprilu bo prićela z delovanjem mladinska sekcija, ki je bila ustanovljena v okvirju društva. Akademik Tov. Rudi Benulić bo imel mladinska predavanja s skloptičnim slikami. Društvo vabi stariše emigrantske mladine, da poskrbijo, da posetijo njihovi otroci predavanja, ki bodo pravoćasno objavljena.

17. aprila t. l. se društvo oddolzi spominu škofa Dobrile in priredi v ta namen slavnostno zborovanje pri Beljanu. Na sporedu su: Predavanje, deklamacije in recitacije ter petje.

Da se olajša socijalna beda naših ljudi in pridobijo viri, da se ta naloga izvrši, je društvo sklenulo prirediti prvo soboto v maju pevsko-dramatićni večer.

ODLIKOVANI KROJAĆKI SALON ZA GOSPODU

Mesnićka ulica br. 1. Telefon br. 74-43
VELIKO SKLADIŠĆE NAJMODERNIJIH PRVORAZREDNIH ENGLESKIH ŠTOFOVA

Razne vijesti

Umro je Filippo Turati

Dne 30. marta umro je u Parizu od zapaljenja pluća Filippo Turati, vođa talijanskog socijalizma i predsjednik Antifašističke koncentracije. I ako je Turati bio već u godinama, svejedno je ta vijest došla nenadano i potresla je sve one, koji su poznavali rad Turatijev i koji znadu, što je on znao naročito za koncentraciju i antifašizam uopće.

Fok. Filippo Turati bio je rođen 26. novembra 1877, znači, da bi idućeg novembra bio navršio 75. godinu života. Bio je potomak jedne stare lombardske porodice vlastelina. Njegov otac bio je jedan od prvih prefekata mlade kraljevine Italije. Ali uza sve to Turati je već u mladosti počeo da naginje socijalizmu. Studirao je u Bologni na pravnom fakultetu. Poslije svršenih studija bio je neko vrijeme u službi provincijske uprave u Milanu kao savjetnik. Mnogo se je zalagao za socijalističke ideje Karla Marksa. Iz anarhističkih fantazija i oduševljavanja prvih vremena vodio je talijanski socijalizam na put naučnog opravdanja i praktične politike. Godine 1891 osnovao je časopis »Critica Sociale«, koji je dirigirao do 1903. I njegova djelatnost u parlamentu bila je velika. Od 1895 bio je stalno biran kao socijalistički poslanik u milanskom izbornom okrugu.

I poslije rata Turati je u talijanskom političkom životu igrao veliku ulogu. Vodio je neko vrijeme borbu s fašizmom, bio je zato od fašizma proganjan i maltretiran, a na koncu nemoguć, da se odupre s preostalim silama fašizmu, poslije jednog avanturističkog bijega preko Korzike stigao je u Francusku. U Parizu je zajedno s ostalim antifašističkim prvacima osnovao Koncentraciju, kojoj je bio kao aktivan šef na čelu do smrti. On je koncentraciju vodio odvažno i borbeno. U isto vrijeme bio je direktor i lista »Liberté«, koji izdaje koncentracija, a i polumjesečnog buletina »Italia«, u kojima je saradjivao sve do posljednjih brojeva.

Nije mu bilo sudjeno, da umre u domovini, nisu se ispunile njegove velike nače, da će ipak, ma kako star bio, dočekati povratak u Italiju, nego, eto, umire u izgnanstvu samo s mišlju na domovinu. Ali iza njega ostaje još velika legija sljedbenika, koji će nastaviti borbu i koji vjeruju, da će jednog dana u Italiju ponijeti bar kosti ovog velikog idealiste i borca za pravicu i slobodu.

Savez jugoslavenskih emigranata poslao je Antifašističkoj koncentraciji u Pariz prilikom smrti Filippa Turatija sažalnicu sljedećeg sadržaja:

Lokalni su nas listovi, uslijed daljnje, sa zakašnjenjem od dva dana obavijestili o velikoj tuži, koja vas je pogodila povodom smrti vašeg najboljeg druga Filippa Turatija. Nismo dakle mogli odmah po smrti njegovoj da uzmemo učešća u vašoj boli.

Već mnogo godina prije rata Filippo

Turati bio je poznat Slavenima pod Austrijom i bila je cijenjena borba direktora lista »Critica Sociale« za socijalno oslobodjenje talijanskih masa. Poslije rata u teškoj realnosti onog vremena neposredno pred fašizmom, slavenska manjina u Italiji opazila je, da je talijanska socijalistička stranka gotovo jedina stranka, koja je pokazivala razumijevanje za prava slavenske manjine. Zato je slavenska manjina žalila propust, koji je učinjen time, što nije došlo do suradnje talijanske socijalističke stranke u talijanskoj vladi, kako je Turati zagovarao. Da je do toga došlo, bila bi suzbijena fašistička opasnost i bilo bi provedeno u stvarnost ono razumijevanje za slavenska prava.

Težak život u izgnanstvu približio je sve emigrante, talijanske i slavenske, proganjane zbog istih ideala slobode i socijalne pravde. Došli smo tako dva, tri puta lično u doticaj s Filippom Turatijem u njegovom zatočeništvu u Parizu. Nismo pri tom osjetili među nama nikakvu pregradu, nikakvu divergenciju rase. Začudilo nas je njegovo točno poznavanje naših problema, njegovo realno gledanje na problem slavenske manjine u Julijskoj Krajini. Mi smo uvjereni, da bi pobjeda njegovih principa bila značila i za nas pobjedu naših traženja.

Filippo Turati nije bio slavenskoj manjini u Italiji vođa, a niti je on, koji je vječito bio u opoziciji prema svim buržoaskim režimima u Italiji, mogao našoj manjini donijeti neko olakšanje u teškim danima pod nasiljem plavih i crnih košulja. Pa ipak je glas o njegovoj smrti bolno potresao svu slavensku emigraciju. Kao i talijanskoj tako je i slavenskoj emigraciji ličnost velikog pokojnika bila simbolom moralne nepokolebivosti, koja je tako potrebna u borbi protiv fašizma. Apostol masa nije mogao biti stran sreću toliko proganjane slavenske manjine.

Tumačeći osjećaje čitave slavenske emigracije Savez jugoslavenskih emigrantskih udruženja izrazuje Direkciji Socijalističke Stranke bratsko saučešće.

ITALIJA, FRANCUSKA, JUGOSLAVIJA

Pod tim naslovom sušački »Novi List« donosi članak na uvodnom mjestu, u kojem kaže:

»U posljednje vrijeme strana štampa, osobito talijanska, posvećuje vrlo mnogo pažnje odnosima Francuske, Italije i Jugoslavije. Ovo interesovanje poraslo je stavljanjem na dnevni red pitanja ekonomske sanacije Podunavlja i, istodobno s tim, pregovorima, koji se vode u Rimu za izmjene u trgovinskom ugovoru talijansko-jugoslavenskom od 1924. godine. Ovim pregovorima u Rimu, koji bi, sudeći po pisanju talijanskih novina, trebali dovesti do izmjene u ekonomskim odnosima talijansko-jugoslavenskim, pripisuje se u inostranstvu naročita pažnja, jer se računa, da bi poslije i uslijed poboljšanja i političkih odnosa između Italije i Jugoslavije. Osobit interes pobudjuju vijesti stranih, njemačkih i talijanskih listova, koji nabacuju mogućnost promjene dosadašnjeg kursa jugoslavenske spoljne politike, što bi trebalo dovesti do poboljšanja političkih odnosa talijansko-jugoslavenskih, koji su postali neodređeni utrućem pakta prijateljstva između Italije i Jugoslavije.«

»Novi List« zatim govori o trgovačkim odnosima između Italije i Jugoslavije i konstatuje, da se radi na usavršavanju tih odnosa. A što se tiče političkog zblizjenja »Novi List« kaže:

»Tu je u prvom redu rivalitet između Francuske i Italije, koje su svaka za sebe izgradile čitave sisteme svojih političkih saveza i interesa u srednjoj i jugoistočnoj Evropi, a u sklopu tih sistema Jugoslavija se nalazi na strani Francuske zajedno sa drugim državama Male Antante. Ne ulazeći u ispitivanje i utvrđivanje, kako je do toga došlo, van sumnje je, da se o kakvoj skorijoj promjeni kursa jugoslavenske spoljne politike ne može ni pomišljati prije uredjenja odnosa između Francuske i Italije, jer bi to značilo temeljno poremećenje današnjeg političkog stanja u čitavoj Evropi, i Jugoslavija u tom pogledu ne može i ne će da istupi protiv interesa Francuske. Zato i nagovještanjima njemačke i talijanske štampe o nekoj eventualnoj reorganizaciji jugoslavenske

spoljne politike ne treba za sada davati nikakvu posebnu važnost.

S druge strane, neovisno od odnosa Francuske i Italije, u odnosima talijansko-jugoslavenskim ima i previše spornih političkih pitanja, a da bi se ona naprećak mogla rješavati i riješiti u najskorije vrijeme. To bi možda prije dovelo do novih zategnutosti negoli do poboljšanja tih političkih odnosa, i zato oni mogu za sada ostati samo u željama, kao jedna mogućnost u do-glednoj budućnosti, iako se ne može osporiti, da bi bilo u interesu jednog i drugog naroda, da se što prije počne pripremati ostvarenje i te mogućnosti.

Sukob interesa Francuske i Italije vodi se uglavnom u bazenu Sredozemnog mora i u tom sukobu igra i naša država ne nevažnu ulogu zbog svojeg položaja na Jadranu. Onim časom, kad dodje do izravanja toga sukoba interesa Francuske i Italije — a i to je pitanje opet jače istaknuto u posljednje vrijeme — nastat će posve nova situacija i na Sredozemnom moru i na Jadranu, i tek u tom momentu bit će moguće pomišljati na nove odnose između Italije i Jugoslavije.«

VILHARJEVEGA SPOMENIKA V POSTOJNI NI VEĆ!

V velikonočni števili »Istre« je bilo omenjeno v članku »Postojna«, da je v tem našem obmejnem mestu spomenik pesniku, skladatelju in narodnemu borcu Miroslavu Vilharju. To pa ne odgovarja resnici, kajti Vilharjev spomenik v Postojni je doletela ista usoda kot spomenik skladatelja Volariča v Kobaridu: Italijani so ga porušili. — Najprej so Italijani pomazali in uničili napis na spomeniku. Bodlo jih je v oči, da stoji sredi Postojne v kamen vklesana zavest domačega prebivalstva, ki jo je pesnik Vilhar izrazil z besedami »Čujte gore in bregovi, da sinovi Slave smo!« To pač ni bilo v skladu z trditvijo o »Postumia italianissima, vedetta alle sacre porte d'Italia.« — ko pa ni zado-stovalo to in je izpod črne barve blestel napis in Postojnce silil k prisegi »Čujte gore in bregovi, da sinovi Slave smo« so Italijani porušili Vilharjev spomenik popolnoma.

V poletju 1931. pa so postavili Vilharjevi častilci in rojaki nov spomenik v njegovi rojstni vasi, v Planini pri Rakeku. Pri odkritju spomenika se je zbrani narod spomnil svojih bratov onstran meje kamor zro tudi oči novega Vilharjevega kipa. Pri odkritju je bila zastopana tudi naša emigracija. Delegacije društva »Tabor« in »Zora« ter društva »Soča« so položile na spomenik vence. Na spomenik je bil položen tudi venec, o katerem se ni vedelo kdo ga je prinesel. Venec je bil trnjev in ovit s črnim trakom. Na njem je bil značilen napis »Bratje — bratu!«

NA ZNANJE!

»Prijateljima«, koji šire tendenciozne glasine o našem listu poručujemo, neka se okane toga posla. Svima interesentima, naročito onima, koje su te glasine zbulile, javljamo, da list »Istra« ne će prestati izlaziti i da se u konzorciju »Istra« na to ni iz daleka ne pomišlja.

Pripovijest „Istre“

Zastava na vjetru

Jože Jeram (Nastavak 13)

Kola, na kojima se je dovezao ono jutro učitelj Zorzut u varoš, vozila su naglo. Cesta, koja vodi iz Stožica, iza sela nenadano zadje među dva brijege i ide nekoliko minuta kao po žlijebu dalje. Samo par minuta, a zatim je se opet izlije kao rijeka u ravnicu.

To mjesto zove se Tijesnac. Na jednoj strani stajalo je crno deblo, koje je bilo slično plečatom razbojniku, koji čeka na svoju žrtvu. Toga »razbojnika« se je konj preplašio i zaletio se u stranu.

— Vrag te odnio! udari kočijaš po konju.

— Šta mu je? pitao je učitelj plaho. On se je po-bojao za svoj život i već je jednom nogom htio da sidje s kola.

Ne znam šta mu je. Još se nije nikad preplašio, odgovori kočijaš, uzravna konja na put i udari ga bičem da je potrčao cestom svom brzinom.

Ali Zorzut je uza sve to kočijašu doskora rekao: Vozite brže. To je ponovio već nekoliko puta. Kočijaš ga je pogledao popreko i rekao mu: »Danas vam se uistinu žuri, gospodine učitelju.«

Zorzut mu nije odgovorio. Zavijen u svoj kaput zurio je u sviježe jutro, njegovo lice bilo je mračno i zamišljeno. On nije mogao da se razvedri.

Kad kočijaš nije dobio odgovora, i ako je par puta htio da s učiteljem progovori, ošinuo je bičem konja sasvim lagano da to konj nije niti osjetio.

»Kako si ti uljudan, tako će moj konj trčati, mislio je kočijaš u sebi. — Meštreci bedasti, što misliš, da mi ne odgovaraš. Da bi bio barem Talijan, ali niti Talijan nisi, a manje nego fašista čovjek uopće ne može biti. Misliš li da ne znamo, da si nam izgurao staroga učitelja, kojem je svaka dlaka na bradi bila pametnija nego čitav tvoj mozak. Misliš li da ne znamo, da ideš pod prozore prisluškičvati i da nosiš svaku našu riječ u varoš. Juda Iškarijot! Djeca nam pak ništa ne znaju, jer im trubiš samo talijanski.

Kočijaš je u tim mislima i od gadjenja ljutito pljunuo na cestu: Fuj!

U varoši su u hotelu »Pri Petelinu« lumpali do jutra. Jedna je boca ležala razbita na podu. Stolnjak je visio do poda i pol stola je bilo razgrnjeno. Za vratima je sjedila konobarica i slušala riječi, koje joj je govorio na uho mladić, koji joj je sjedio gotovo u naručju. Pospana čula je samo polovicu njegovih riječi, tu i tamo lagano je gurala njegovu ruku, koja je postajala drzovita. Crveno obrubljene oči sklapale su joj se.

Na jednom kraju stola sjedila su dvojica. Izgledalo je da se jedan na drugog ljuti. Prvi je imao glavu na rukama i tek od vremena na vrijeme ju je dizao da izbaci par riječi preko jezika.

— Znaš li šta je on? Pobiegao je od kuće, gdje je zaveo jednu djevojku!

— Pst! mirio ga je drugi i neprestano je polagao ruku na njegovo rame. Pri tom je pogledavao u suprotni kut, gdje je sjedio čovjek s brazgotinom na čelu i sipao oganj iz zjenica.

— Mascalzone! siknuo je tu i tamo.

— Pst!

— Mascalzone! — htio se je prvi dignuti od stola. — Tko je veći od tebe, što nosiš brazgotinu na licu?

— U ratu sam bio i tamo sam je dobio.

— Djevojka te je obilježila, kad si je zaveo.

— Držite me, jer ću inače planuti na nj! Mascalzone!

— Pst!, mahao je rukom onaj koji je mirio. Nepristojni se! Ako doznadu...

Za srednjim stolom tijesno jedan uz drugog sjedila su dvojica i dokazivali jedan drugome svoje nazore. Prvi je bio plavokos, crnu kapicu je imao zabačenu daleko natrag, oko njegovih ustiju kružio je dobrodušan posmijeh, koji je izviraio iz vina i likera. Drugi je bio crnokos, zagorjelog lica, njegove oči nisu znale da gledaju lijepo, bile su isprepletene crvenim žilicama, na obrazu su mu se neprestano micale mišice. Njegove su kretnje bile žive, kao da mu Bog nije dao jezika i da prstima sve govori.

— Ti si dobar čovjek, to ti kažem! uvjeravao je plavokos. Ti si predobar... Kakav si pak ti fašist!

— Dobar ili loš! Izraz na licu protivnika nije se mijenjao. — Znam samo da sve što radimo nije pravo.

— Da li si bio vojnik?

— Dvije medalje imam.

— Zašto si ratovao? Zašto si bio ranjen? Možda zato, da danas puštaš, da ti ljudi vrijedjaju Italiju?

— Ko je vrijedja? Pa nitko je ne vrijedja!

— Ne? Ti si slijep! Od vina i od svoje dcbrote si slijep! A zašto ovi ne će da govore talijanski?

Plavokosi se je počeo smijati. Ali naglo je utihnulo. I da utemelji svoj smijeh reče:

— Pa i ne znaju...

— Ne znaju? Neka se nauče. Sad su u Italiji. Ali i oni, koji znaju, ne će da govore. Ismijavaju se. Sve što učine, učine zato, jer su prisiljeni. Kad se ne bi bojali, ne bi sutra niti jedna zastava visjela s prozora.

— To je istina, potvrdi plavokosi. Za trenutak mu je nestao posmijeh s lica i reče: Reci mi po duši, kad bi ti mene tukao da li bih ja tebe volio?

— Kakvo je to pitanje!

— Eto, zato nije pravo... ja sam discipliniran, ali znam da nije pravo. Na lijepi način bi morali s njima postupati.

— U rukavicama zar ne? Da nam se popnu na vrat.

— Ja sam discipliniran, ali paliti ne bih išao, a niti knjige i pokućstvo bacati na cestu...

Crnokosi je za trenutak utihnulo. Plavokosi je tumačio taj muk kao svoju pobjedu. Raskoračio se je, zabacio je još više glavu unatrag i govorio:

— Ja bi ih pustio. Pustio bi im društva. One njihove veselice s predstavama. Pa i škole bi im pustio. I knjige i časopise. Prijazno lice bi pravio, a oni bi bili dobri. Od same prijaznosti i da se ne zamjere počeli bi govoriti talijanski. Jednostavno, sami od sebe. Samo vjeruj. To su vražji ljudi, ja ih poznajem. Ništa više ne mrze od batine. Pruži im ruku, pa su tvoji!

Crnokosi je oborio glavu, ili je bio umoran ili mu se više nije dalo opirati se i odgovarati. Bubljavao je prstima po stolu i pogledao je kroz prozor.

(Nastavit će se)

SMRT JEDNOG NAŠEG ZEMLJAKA U AMERICI.

Hoboken, New Jersey, marta 1932 i opet nestade u ovoj dalekoj, stranoj zemlji jedan naš zemljak. Čovjek mlad, zdrav u naponu života, a osobitih vrлина.

Ovaj put more, crni, veliki rezdan Atlantičkog oceana proguta našeg dobrog zemljaka, Istranina, Ivan Kršanca iz Lovranca, obitavajućeg u Philadelphiji već dugi niz godina, zavivši u vjelo najernije tuge mladu suprugu i dvoje nevine dječice. Djevojčica od nekih 8 — deččić od 6 godina.

Pokojni Kršanca, duša od čovjeka, bio je došao u ovu zemlju pred nekih 16 do 17 godina još kao sasvim mlad dečko. Budući se već iz rana djetinjstva isticao bistrim umom to je odmah iz godni dana, po dolasku u Sjedinjenim Državama, dobio mjesto na jednom američkom teletnom brodiću kompanije »Shaw«. Na početku kao mornar, dok je najzad sa svojom marljivšću i spretnošću postao strojovodja i to vrlo vješt, hvaljen od svih svojih starijina.

Godine 1924. uze nekoliko mjeseci dopusta, da posjeti nakon toliko godina svoj rodni kraj, mlo svoje crno ognjište, te vidi svoju stariju majku, koja je neopisivom čežnjom očekivala čas, da ga privine na svoje grudi, te sve mlie i drage svoje. I tu, na žalu, našeg ljubljenog plavog Jadrana, upozna i zaljubi se u svoju sumješćanku, mlavodnu gospođicu Josipu Kršancu, s kojom odmah sklopi vjenčanje i krene put svoje nove domovine u Philadelphiji, gdje podigne svoj dom. Nakon niti godinu dana njihove nepomučene, bračne sreće, rodi im se mala kćerčica Dorothy, a malo više od godni dana iza toga sin Lester. Njihova ali obiteljska sreća nije bila sudjena, da potraje dugo.

U utorak 2. februara tek. godine uputio se »Larny Shaw« brod iste kompanije, na kojem je zadnje vrijeme bio ukrčan, iz Philadelphije put New-Yorka. (Tih se dana upravo navršavala 16. godina što je radio za tu kompaniju). Bio je to, nažalost, posljednji put, što je vidio i zagrljio svoju ljubljenu ženu i djecu, jer je već u četvrtak istog tjedna, radi strašne oluje, koja je upravo na užasan način bjesnila, a zahvatila ih na širokom moru i to u mrkoj noći — potonuo brod ujedno sa svom posadom broda. Iza dva dana t. j. 6. februara opaziše iz aeroplana na otvorenom moru, dva mrtva tijela, u kojima prepoznade tijelo našeg neprežaljenog prijatelja Mr. Kršanca. I tako eto, dok su petorica njih (sedam ih je ukupno bilo na brodu) našli smrt na dnu mora i postali žrtve proždrljivih riba i morskih nemanu, oni su dva (naš prijatelj i jedan Amerikanac) sa pojasom spaspavanja, na kojima su bili pronađeni, ostali plivajući na površini mora — smrtznuti od zime. Odmah su bili, razulljivo je, odvedeni svojim kućama, gdje im prirediše sjajan sprovod.

Pogreb Kršanca, na kojem su bili svi naši sumješćani i, skoro cijela iseljena Istra ne samo iz Philadelphije i okolice, već i iz udaljenijih mjesta — obavljen je u Philadelphiji u četvrtak dne 11. veljače.

Zalobna je povorka krenula iz kuće žalosti oko deset sati u jutro, put crkve, gdje se imala da služi služba žalobnica za pokoj njegove duše — dok je na groblje stigla oko podne.

Lijes je nosilo šest pomoraca, njegovi najbliži prijatelji, dok je odmah iza lijesa stupali nekih četiri stotine članova — sve sami Istrani — »Philadelphijskog Primorskog Dob. društva«, kojem je pokojnik bio članom. Iza njih gospoda Shaw, dva njegova gospodarica, koji su ga voljeli, pa prijatelji, znanci itd.

Dirljivog li prizora! U crkvi i u opće cijelim je puteim vladala grobna tišina, samo se svako toliko čuo bolni jecaj uciviljene zduvice.

Nije bilo oka, koje nije zasuzilo — nije bilo srca, koje nije proplakalo nad tim krutim udesom, koji je tako nesmiljeno razorio porodičnu sreću dviju toli dobrih duša.

I tako eto, dok nam se još svježi grob našeg nezaboravnog prijatelja, Mr. Spazzafuma prostire pred očima — zakopavamo drugog, dobrog prijatelja i rodoljuba — tik do njega...

Naš je blagopokojnik bio također dobar čitalac i pretplatnik našeg omiljenog lista »Istra«, kojeg je mnogo volio.

Uciviljenoj udovici i žalosnoj materi onkraj oceana — u rodnom, zarobljenom mjestancu — neka je od svih nas najiskrenije saučestće, a pok. Kršancu neka bude lahka ova gruda američke zemlje i rajsko veselje!

U ime američkih Lovranaca i u opće Istrana.
Mary Vidošić.

TALIJANSKI ŠPORTAŠI BILI SU U BEČU »SRDAČNO« PRIMLJENI.

Dne 20. marta održana je u Beču jedna velika nogometna utakmica između Austrije i Italije. Tako velike utakmice nije već dugo bilo. Prisustvovalo je na hiljade i hiljade publike. Kako u jednom sportskom izvještaju čitamo, na toj je utakmici došlo do velikih izgreda. U tom izvještaju je rečeno:

Do izgreda, panike i skandala došlo je prije, za vrijeme, a i poslije matcha.

Prije svega mora se osuditi provokacija vodje talijanskih fudbalera. Poznato je, da je već prije tri godine došlo do diplomatskog sukoba između Austrije i Italije zbog povrede njihove zastave i oštrg protesta sa strane publike zbog sviranja »Giovinezze« i fašističkog pozdrava. Talijani znadu, kako ih jedan dio austrijskog naroda mrzi zbog Tirola. Jučer su pri ulazu

opet digli svoje ruke da pozdrave masu, koja je ali taj pozdrav prihvatila ogromnim protestom. »Pfuje«, »Abzug« i zviždanjem zaoirilo je ogromnom arenom. To Talijanima još nije bilo dosta, pa su na svršetku igre ponovili svoju provokaciju.

Dok je prvog puta protestiralo samo 30.000 gledalaca, sad se je digao cijeli stadion protiv fašizma, a ne kako talijanski poslanik u Beču misli — protiv talijanske nogometne momčadi.

Zviždanju i protestima nije bilo kraja i tek kad je zadnji plavi dres nestao s igrališta pošla je ogorčena publika izlazima.

U POČAST USPOMENE IVANA MANDIČA.

U počast uspomene istarskog borca Ivana Mandiča darovane Jugoslavenskoj Matiji u Splitu:

Katalinić Jeretov Rikard Din. 50.—; Stanger dr. Ulikse Din. 50.—; Lekić dr. Marko Din. 30.—; M. ph. Karabajić Petar Din. 30.—; Kršulj Bartul Din. 30.—; Mandić Rudolf Din. 30.—; Mogorović dr. Ivo Din. 30.—; Štrk dr. Ivo Din. 30.—; Sestan dr. Rajko Din. 30.—; Vrdoljak Stipe Din. 30.—; Bonefačić Jerko Din. 20.—; Brajša dr. Stojan Din. 20.—; Jedrejčić Sebastijan Din. 20.—; Rodić Stanko Din. 20.—; Sokolić Mate Din. 20.—; Drndić Edo Din. 10.—; Tarabokija Dinko Din. 10.—; Trepov Pero Din. 10.—.

JAVNA ZAHVALA.

Za mnogobrojne čestitke, podarjeno evet-je, in spominke knjige, za vso pozornost in priznanje ob prilici najine 60-letnice, se prav iskreno tem potom javno zahvaljujemo.

Posebna zahvala pa naj velja prireditelju odboru, vsem gg. umetnikom, pevskemu zboru, ostalim sodelavcem in sodejavkam, dnevnemu časopisju za izkazano pozornost ter številnim posetnikom pri dobrodelnemu koncertu in vsem onim plemenitim darovalcem za ubožni sklad v prid revnim in potrebnim emigrantom.

Se nekrat hvala in Bog plačal
Maša Gromova, m. p. Ivo Sancin Fojtačev m. p.

JAVNA ZAHVALA.

Podpisani prireditveni odbor se tem potom prav iskreno zahvaljuje vsem, ki so na katerikoli način s svojim sodelovanjem pripomogli, da je proslava 60-letnice ge Maše Gromove in g. načelnika Ivo Sancina tako odlično uspela.

Posebej gre vsa hvala našim odličnim umetnikom: gg. Mezetovi, Poličevi, Mirci, Sancinovi, Kralju, Neifatu, ravn. Poliču, Primožiču, Rijavcu, Sancinu Karlu in Dr. Svri, ki so prireditvi vtisnili pečat prvovrednega umetniškega dogodka. Da ne pozabimo na naš mladi pevski zbor Del. podp. in prosv. društva Tabor, ki je pod vodstvom gosp. Venturinjia nastopil v programu in izven programa.

Mnoge ljubljanske tvrtke so tudi u toj priliki pokazale vse svoje razumevanje za stvar in po načelu, naj levice ne ve, kaj dela desnica, z bogatimi prispevki poklonile svoj obol. Časten je bil odziv darovalcev za sklad »Maše Gromove in Ivo Sancina«, prav tako so tudi naše odlične narodne dame, kakor v mnogih drugih prilikah, oskrbele bufet. Vsem, ki so z materijelnimi prispevki podprli prireditve, bodi v imenu tistih, ki uživajo sadove, izrečena topla hvala.

Sama organizacija prireditve je zahtevala krepkoga vsestranskega dela, h kateremu so se pritegnili številni revni dijaki in brezposelni. Tako se je prvi obrok podpore podelil v obliki nagrade za storjeno delo. Vsa akcija je vrgla prilieno: 20.000 Din. (nadaljni prispevki prihajajo) in se je ta vsota razdelila tako, da so prejeli po nekaj: prvo emigrantsko zavetišče v Ljubljani, odbor za podporo beguncev (za nakazila hrane in živil) in Klub Primork (za ista nakazila).

Naposled prav prisrčna hvala vsem neutrudljivim sodelavkam in sodelavcem v paviljonih, ki so stali prireditvenemu odboru ob strani. Redakcijam »Jutra«, »Slov. Narod« in »Istre« (Zagreb) za učinkovito podporo vse priznanje.

Za prireditveni odbor:
Olga Pucova m. p. predsednica, Miloš Rybar m. p. podpredsednik.

Jugoslovenski emigranti in treznost

Ni dolgo temu, ko se je vršil v Ljubljani »jugoslovenski kongres treznosti«, ki ga je vodil eden najidealnejših borcev tega pokreta duh, svetnik. Janez Kalan. Zastopani so bili skoraj vsi stanovi in vse korporacije, ki imajo smisel za to. Radio Ljubljana je prenašal v svet potek tega kongresa.

V dobi materijalističnega mamonizma so trke zamisli, iznikle iz nesebičnega idealizma in ljubezni do rodu, nekaj tako lepega, da opogumijo še takega pesimista, ki je že obupal nad pijančevanjem naših ljudi. Teško je delo vseh pionirjev na fronti, v boju zoper pijančevanje in nezmernost. Toda zavest vseh teh borcev je, da delajo dobro in koristijo jugoslovenskem plemenu bolj kot vsi oni, ki nastojajo pri paradah različnih narodnih svečanosti z lepim govoru in frazami na jeziku, a sve to potapljaio v kupi šampanjca, ki ga točijo različni paviljoni v korist katerekoli organizacije, v korist rodu!

Emigranti s Primorja, ki smo doprinesli že marsikatero žrtev na oltar našega rodu u boju za svobodo, moramo sprejeti še to »žrtev« na vidno in častno mesto našega prapora: »bodimo trezni!« Naloga, ki smo si jo stavili, zahteva trezne in razsodne ljudi. Da nas ne bo čas prehitel, bodimo budni! Vse to bomo zmogli le, ako smo trezni.

Naša mladina, mlada generacija, je up naše nove bodočnosti. Njena duša in njene čednosti morajo biti kristalno čiste, kakor sleherna kaplja valov naše Soče in bučnega Jadrana!

Bodimo vredni naših najdražjih v spomah tujih okov!

Marsikateri, ki je dosegel našo lepo svobodno zemljo je vzel s seboj med drugim, nepotrebno tujo kletvino, ki kaže naše ponižanje in sramoto.

Če že ne popolna treznost med nami, naj zavladava vsaj zmernost, ki bo že tudi korak k našem poboljšanju.

Sedel sem v Ljubljani v krčmi, kamor me je zvalilo glasno govorjenje primorskih rojakov. Može, žene in otroci so sedeli krog miz polnih »zapelivega dalmatince«. Rojak iz Brd sam svoj čas gostilničar je zabaval veselo družbo z dovtipi in nemoralnim, pikantim pripovedkami in še čujte, »v slatko zvenečem«, tujem jeziku.

Da! Bog, da je bil ta slučaj med našimi emigranti edin. V čudno luč nas mečejo taki prizori.

Vem, da vrše naše organizacije svojo dolžnost, kljub temu treba da posvetijo vprašanju treznosti največjo pažnjo in skrb. Naj se očisti strupa, kletvin tujega izvora tudi naše mehko, primorsko srce!

Ako živimo ideji primorskoga vprašanja, ako vcepjamo naš mladini zavest sinov in hčera zemlje, ki je rodila Gregorčiča in naše velikane, je naša sveta dolžnost, da živimo življenje čistih, nesebičnih i idealnih borcev, ki se bore za čast in ime slovensko v zazuženim domovini.

Naš temperament je vesel in živahen, a ne iščimo veselja v opoinosti različnih strupov.

Težki so časi in resni. Mnogo je med nami bratov, ki nimajo niti najpotrebnege. Nagi so in bosu. Naša sveta dolžnost je, da tem ljudem pomagamo. Naj bodo raj!

Ljubljanske točilnice ob nedeljah prazne. Emigranti pa naj obrnejo denar namenjen zlati kapljici raj v korist našim najbednejšim.

Pribežali smo v svobodo i neobskrbljeni in obskrbljeni. Slednji pomagajmo njim, ki nič nimajo, a so naši ter poslušajmo našega Gregorčiča, ki pravi da gorje mu, ki v nesreči biva sam! A srečen ni, kdor srečo vživa sam!

In če sem zapisal bridko reč, vi mi bratje oprostite, zapisal sem jo iz ljubezni.
M. B.

PRETPLATNICIMA, KOJI NISU UČINILI SVOJU DUŽNOST.

Odlučili smo, da od 1. maja dalje obustavimo list svim onim pretplatnicima, koji do toga dana ne bi platili bar jedan dio pretplate za 1932 godinu. Opominjemo još jedamput i pozivamo sve one, koji primaju list, a ne plaćaju ga, da nam doznače bar jedan dio pretplate, ako žele list i dalje primati. Veliki su troškovi štampanja, a list živi samo od pretplate. Svako neka učini svoju dužnost, ako misli da je list »Istra« potreban. Oni, koji mogu, neka naš list šire, neka mu nadju novih, dobrih pretplatnika.

Mali oglasnik »ISTRA«

AGENCIJA ZA PROMET NEKRETNIMA
ZAGREB GUSTAV ILIĆ TEL. 67-54

TIK ŽELJEZNIČKE STANICE SUTLA — kod Savačkog Marofa, prodaje se kuća prizemna sa novom jednokatnicom — uvedena trgovina — gostionica — trafika — 4 sobe za gostionu — 2 sobe za stanovanje — potrebne gospodarske zgrade — oko 140 čet. hv. zemljišta — prodajem za cca 75.000.— Din. — »ARGUS«, agencija, Petrinjska 2 (245).

JEDNOKATNICU SA LOKALOM tik Jelačić trga sa uvedenom trgovinom, točenjem i trafikom, više stanova i poslovnih prostorija — prodajem sve kako stoji i leži zajedno sa robom i namještajem, za cca 1.050.000.— Din. — »Argus«, Petrinjska 2 (531—54).

KUĆU JEDNOKATNICU sa ul. lokalom, 7 stanova po 2 sobe, 7 stanova po 1 sobu sa nusprostorijama, te 1 stan od 1 sobe sa štednjakom — električna, vodovod i kanalizacija — oko 220 čet. hv. vrta i dvorišta — sve je ograđeno — ul. fronta oko 22 met. — god. čisti dohodak 100.000.— Din. — Prodajem za cca 650.000.—, potrebno u gotovom ili uložnicom Din. 400.000.— ostalo dug za preuzeti — »Argus«, Petrinjska 2 (1383).

POSJED TIK ZAGREBA 12 kat. jut. sa gospodskom vilom, od 8 soba sa svim najmodernijim komforom — centralnim loženjem — posjed sastoji iz vinograda cca 4½ kat. jut., nešto oranice, vrt, voćnjak i šljivik. — Uz posjed nalaze se potrebne nuzgrade, štale itd. — kao i podrum betonirani — prodajem za cca 480.000.— Dinara. »Argus« agencija Petrinjska ul. 2 (1391).

JEDNOKATNICU NA POČETKU SV. DUHA — novogradnja — sa više stanova po 1 i 2 sobe sa nusprostorijama — prodajem za cca 500.000.— Din. Istu bih i zamijenio za manju kuću u okolici Samoborskog kolodvora »Argus« agencija Petrinjska ul. 2 (603).

GRADSKA ŠTEDIONICA

općine slob. i kralj. glav. grada Zagreba

Obavlja najkulantnije sve burzovne kao i ostale bankovne

poslove — Iznajmljuje sigurnosne pretince (Safe-Depot)

Za sve oboeze, a napose za aloske jamci općina sl. i kr. glav. grada Zagreba

REZERVIRANO

za veletgovinu papirom i ljepenkam

LA VOŠLAV STEINER,

ZAGREB

FRANJO SOLLAR

trgovina željeznom robom
ZAGREB, Ilica 16

V. PANDIĆ

Gradjevna i umjetna bravarija
i proizvod štedniaka
Zagreb, Kačićeva 12. — Tel. 55-26
Sigurnosnih brava uvijek na
skladištu.

Ig. Breznikar

Trgovina kave i čaja
Vlastita elektropržiona i
elektromlin za mjevenje
Zagreb, Ilica broj 65.
Telefon 7657